

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫ

2021-жылдын I чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчет

**Бишкек
2021-жылдын май айы**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөргө жана болжолдоолорго, ошондой эле тышкы чөйрөдөгү жана Кыргыз Республикасындагы экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизделген акча-кредит саясаты боюнча Улуттук банктын чечимдери жөнүндө коомчулукка маалымат берүү отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасындагы акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоо **акча-кредит саясатынын максаты** болуп саналат.

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатын өркүндөтүү жана натыйжалуулугун арттыруу максатында, 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатынын жаңы негизине өткөн, ага ылайык Улуттук банктын эсептик чени акча рыногундагы каражаттар наркынын көрсөткүчү болуп саналат. Акча-кредит саясатынын операциялык багыты катары акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери эсептелет. Жаңы негизге өтүү максаты катары банктар аралык кредиттик ресурстар рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишинин таасирин күчөтүү саналат.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7 пайыз чегинде кармап туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана аны ишке ашыруу акча-кредит саясатынын орто мөөнөттүү мезгилге каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган саясат болуп саналат, анткени, акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири белгилүү бир лаг менен жүргүзүлөт. Акча-кредит саясаты Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүшү боюнча макулдашылган жана экономикалык жактан негизделген болжолдоолордун натыйжасында алынган, кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге каралган инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде иштелип чыгат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калкка маалымат берүү жана тиешелүү инфляциялык күтүүлөрдү калыптандыруу максатында, Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясаты маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чен өлчөмү маселеси боюнча отурумдарынын графиги банктын расмий интернет-сайтында жарыяланат.

2021-жылдын I чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчет Улуттук банк Башкармасынын 2021-жылдын “31” майындагы № 2021-П-07/29-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Мазмуну

1-глава. Тышкы чөйрө	5
1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү	5
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору	10
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү	13
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш	13
2.2. Тышкы сектор	16
3-глава. Акча-кредит саясаты	19
3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	19
3.2. Финансы рыногунун инструменттери	23
3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы	27
4-глава. Инфляция динамикасы	29
4.1. Керектөө баа индекси	29
4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу	30
4.3. Инфляциялык күтүүлөр	31
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор	32
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор	32
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо	34
1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр	40
2-тиркеме. Глоссарий	41
3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	43

Резюме

COVID-19 вирусунун жаңы штамдарынын жайылышына байланыштуу чектөө чаралары жана дүйнө калкына эмдөө процессинин кыйла жай жүргөнү дүйнөлүк экономиканын өсүшүнө орточо таасирин тийгизип жатат.

Ошол эле учурда, товарлардын негизги түрлөрүнө баанын жогорулашы жана глобалдуу финансы рынокторундагы волатилдүүлүктүн күчөшү менен мүнөздөлгөн дүйнөлүк азык-түлүк рынокторундагы баанын конъюктурасы биздин соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн калыбына келүү масштабына, натыйжада, Кыргыз Республикасынын экономикалык өнүгүүсүнө таасир эткен негизги факторлор бойдон калууда.

Кыргыз Республикасында экономикалык жигердүүлүктү жандандырууда алгылыктуу тенденциялар байкалууда. Өлкөгө акча которуулардын оң өсүш арымына карабастан (2021-жылдын январь-март айларында +22,4 пайыз), ички суроо-талап жай калыбына келүүдө. Кыргыз Республикасынын ИДӨсүнүн реалдуу маанисинин өсүш арымы терс зонада калууда: 2021-жылдын январь-март айларынын жыйынтыгы боюнча экономиканын төмөндөшү 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 9,4 пайызды түзгөн (“Кумтөр” ишканасын эске албаганда, экономика 4,5 пайызга кыскарган).

Соода балансы 2021-жылдын I чейрегинде экспорттук сыяктуу эле, импорттук операциялардын төмөндөшүнүн таасири астында түптөлгөн. Алтын менен камсыздоонун төмөндөшүнөн улам экспорт 8,8 пайызга кыскарган. Импорттун төмөндөшү 1,9 пайызды түзгөн, бул керектөө товарлары жана энергия продукциялары менен камсыздоонун кыскаруусу менен шартталган. Натыйжада, өлкөнүн соода балансынын тартыштыгы 466,0 млн АКШ долларын түзгөн. Тышкы соода жүгүртүүнүн көлөмү 4,3 пайызга төмөндөп, 1,3 млрд АКШ долларын түзгөн.

Фискалдык тартыштык негизинен бюджеттин капиталдык чыгашаларынын көбөйүшүнөн улам, сакталып жатат. 2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет ИДӨгө карата 2,7 пайыздык тартыштыгы менен аткарылган (2020-жылдын тиешелүү мезгилинде бюджеттин тартыштыгы ИДӨгө карата 4,8 пайызды түзгөн).

Өлкөдөгү керектөө бааларынын деңгээлине ар кандай монетардык эмес факторлор таасирин тийгизип жатат. 2021-жылдын март айында инфляциянын жылдык мааниси 10,3 пайызды түзгөн. Азык-түлүк товарларына баанын жалпы дүйнөлүк жогорулашы жана Кыргызстандан эттин кыйла экспорттолушу өлкөдөгү керектөө бааларынын өсүшүнө таасир эткен негизги фактордон болуп саналган.

Кыргыз Республикасында инфляциялык процесстердин өсүшүнүн шартында, акча-кредит шарттарынын катуулашы улантылган. Банк секторундагы үстөк ликвиддүүлүктүн төмөндөшүнүн натыйжасында, банктардын, негизинен, кыска сегментте, банктар аралык кредит рыногунда жигердүү иш алып барганы байкалган. Бүтүндөй алганда, акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери өсүшкө ыктаган тенденцияга ээ болуп, Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чендин чегинде негизги чектин жанында калыптанган.

Ички валюта рыногуна тышкы экономикалык шарттардын таасиринин алкагында, чет өлкө валютасына жогорулаган суроо-талап байкалган. Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында валюталык интервенцияларды жүргүзүүнү уланткан.

Депозиттер жана кредиттер рыногунда оң динамика сакталган. Депозиттик база чет өлкө валютасындагы депозиттердин кыйла тез көбөйүшү менен өсүштү көрсөткөн. Ошол эле учурда, банктардын кредит портфели улуттук валютадагы кредиттөөнүн үлүшүнүн жогорулашынын эсебинен өскөн.

1-глава. Тышкы чөйрө

1.1. ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдүн жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

2021-жылдын I чейрегинде Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы байкалган.

Россия экономикасынын калыбына келиши туруктуу мүнөзгө ээ болду. Россия экономикасын өнүктүрүүнүн тышкы сыяктуу эле, ички шарттарынын да жакшыруусу байкалган, натыйжада Россиянын ИДӨсүнүн төмөндөшү 2021-жылдын I чейрегинде (-)1,3 пайызга чейин басаңдаган.

Казакстанда экономиканын калыбына келиши байкалган, анда 2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча экономиканын төмөндөө арымы (-)1,6 пайызды түзгөн.

Беларуссияда бир аз экономикалык жандануу болуп, эксперттердин күтүүлөрүнө ылайык, бул өлкөдө экономикалык жигердүүлүк 2021-жылы кризиске чейинки деңгээлден төмөн бойдон кала берет.

Арменияда орточо экономикалык жигердүүлүк байкалган, бул коронавирус пандемиясынын кесепеттерине жана ички кыйынчылыктарга байланыштуу болгон. Арменияда инфляция көрсөткүчү драмдын алсызданышынын жана инфляциялык күтүүлөрдүн өсүшүнүн алкагында ылдамдаган.

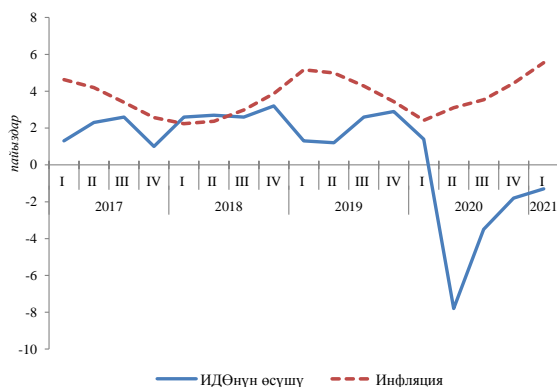
2021-жылдын I чейрегинде Кытай экономиканы калыбына келтирүүнүн жогорку арымдарын көрсөтүүнү уланткан.

АКШнын экономикасын колдоо боюнча кабыл алынган масштабдуу чаралардын алкагында ИДӨнүн оң өсүшү 2021-жылдын I чейрегинде катталган.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА, Росстат

Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин баа берүүлөрүнө ылайык, 2021-жылдын I чейрегинде Россиянын ИДӨсүнүн төмөндөшү жылдык мааниде (-)1,3 пайызга чейин басаңдаган. Өлкө экономикасы жигердүү экономикалык калыбына келүүнү көрсөткөн. ИДӨ негизинен өндүрүш жана ага байланыштуу тармактар тарабынан колдоого алынган. Кайра иштетүү өнөр жайында, транспортто жүк ташууда, айыл чарбасында, курулуш иштеринин көлөмүндө динамиканын жакшырышы, ошондой эле кен байлыктарды казып алуу көлөмүнүн басаңдашы байкалган.

Россия Банкынын маалыматына ылайык, 2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгында чекене соода жүгүртүү көлөмү пандемия башталганга чейинки деңгээлге жакындаган. Калкка кызмат көрсөтүү секторунун жигердүү калыбына келүүсү байкалган, буга чектөө чараларынын акырындык менен алынышы өбөлгө түзгөн. Инвестициялык суроо-талап ушул жылдын I чейрегинде дагы өскөн. Жумушсуздук арымы бара-бара төмөндөп турган.

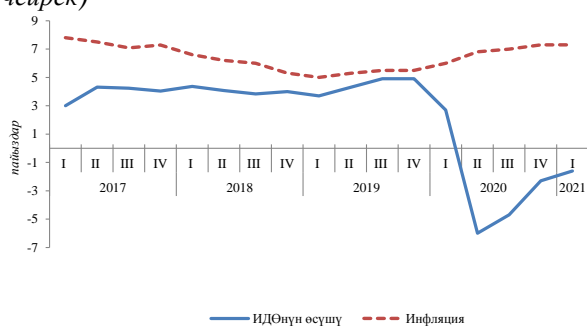
Жогоруда айтылгандардан тышкары, Россиянын экономикасын калыбына келтирүүнү тышкы суроо-талап дагы камсыз кылган, ал дүйнөдөгү татаал эпидемиялык кырдаалдын уланып жаткандыгына карабастан, өсүшүн уланткан.

Росстаттын маалыматы боюнча, Россияда инфляция 2021-жылдын I чейрегинде өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата 5,6 пайызды түзгөн. Инфляцияны тездетүүгө негизги салымды чогуу алгандагы суроо-талаптын тез калыбына келтирилиши кошкон. Пандемияга чейинки мезгилге салыштырганда калктын инфляциялык күтүүлөрү жогорулаган.

Азык-түлүк товарларына карата керектөө бааларынын өсүшү 3,1 пайызды (өткөн мезгилге карата 2020-жылдын IV чейрегинде - 3,5 пайыз, 2020-жылдын I чейрегинде – 2,2 пайыз), азык-түлүктөн башка товарларга – 1,8 пайызды (2020-жылдын IV чейрегинде – 1,7 пайыз, 2020-жылдын I чейрегинде – 0,8 пайыз), кызмат көрсөтүүлөр – 1,2 пайызды (2020-жылдын IV чейрегинде – 0,3 пайыз, 2020-жылдын I чейрегинде – 0,7 пайыз) түзгөн.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банктын эсептөөлөрү

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгында Казакстан Республикасынын экономикасы калыбына келүү динамикасын сактап калган.

ИДӨнүн өсүшү арымы өтүп жаткан жылдын январь-февраль айларындагы (-)2,9 пайыздан январь-март айларында (-)1,6 пайызга чейин жакшырган. Тоо-кен казып алуу өндүрүшүн эске албаганда, реалдуу сектордо өсүш 7,9 пайызга чейин тездеген. ИДӨ көлөмү январь айында төмөндөгөндөн кийин, февраль айында экономиканын кыскаруу арымы басаңдаган. Март айында ИДӨнүн

динамикасы өсүү жагына өткөн.

Кайра иштетүү өнөр жайы (+7,5 пайыз), курулуш (+13,1 пайыз) жана айыл чарба (+2,8 пайыз) өлкө экономикасынын өсүшүнө негизги оң салымды кошкон. Экономиканы мамлекеттик колдоо чаралары, өлкөнүн кредит төлөө жөндөмдүүлүгүнүн оң көрсөткүчтөрү жана экономиканын казып алуудан башка секторунда инвестициялардын өсүшү экономиканы жандандыруунун негизги факторлорунан болуп саналган.

Казакстан Республикасынын Стратегиялык пландаштыруу жана реформалар агенттигинин Улуттук статистика бюросунун маалыматы боюнча, керектөө бааларынын индекси 2021-жылдын январь-март айлары үчүн 107,3 пайызды түзгөн. Жылдык инфляциянын динамикасы Казакстан Республикасынын Улуттук банкынын баа берүүлөрүнөн төмөн болуп, өтүп жаткан жылдын март айынын жыйынтыгында, 2021-жылдын февраль жана январь айларындагы 7,4 пайызга салыштырганда 7,0 пайызга чейин басаңдаган. Ошол эле учурда тышкы жана ички инфляциялык тобокелдиктер сакталып калууда, ошондой эле инфляциялык күтүүлөрдүн көбөйүшү, буга байланыштуу жылдык инфляциянын төмөндөшү кыйла жай арымда жүрүшү мүмкүн.

Армения

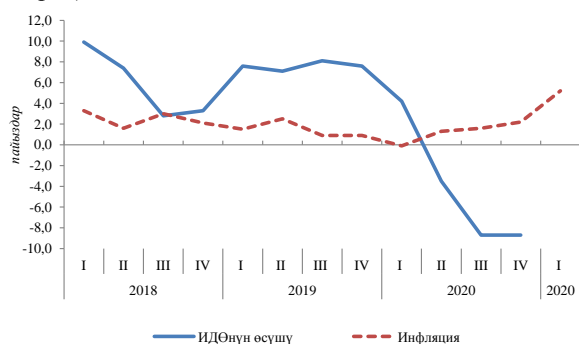
Армениянын 2021-жылдын январь-март айларындагы экономикалык көрсөткүчтөрү пандемиянын жана геосаясий кыйынчылыктардын кесепеттеринен улам өткөн жылдагы маанилерге жете элек.

Алдын ала маалыматтар боюнча, 2021-жылдын январь-март айларында Арменияда экономикалык жигердүүлүктүн көрсөткүчү 2,0 пайызга кыскарган. Ички суроо-талап жеке керектөөнүн алсыздыгынан улам басаңдаган бойдон калган.

Өтүп жаткан жылдын январь-март айларында өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмү өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 3,9 пайызга, айыл чарбасынын дүң продукциясынын көлөмү 1,0 пайызга төмөндөгөн. Экономикалык жигердүүлүктүн оң өсүш арымы курулуш секторунда байкалган (+4,7 пайыз).

1.1.3-график. Арменияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

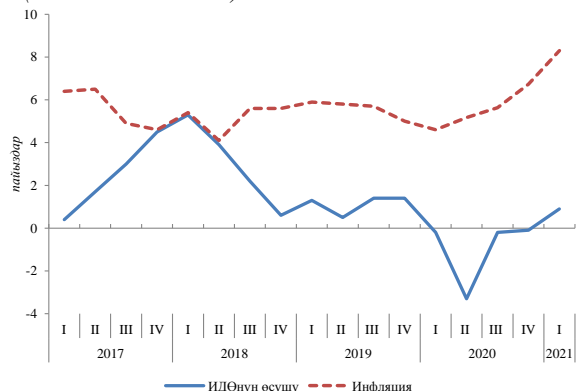
Булагы: Армениянын Улуттук статистика кызматы, «Блумберг» МА, Армян Республикасынын Борбордук банкы

долларынын курсунун өсүшүнө байланыштуу керектөөчү товарларга баалар 2021-жылдын I чейрегинде 5,2 пайызга өскөн. Армениянын Борбордук банкы 2021-жыл ичинде инфляция пландаштырылган 4 пайыздан ашат деп күтүүдө. Ошол эле учурда, жөнгө салуучу жакынкы жылдары Армениянын Борбордук банкынын жүргүзгөн саясатынын натыйжасында аны жылдык 4 пайыздык деңгээлге кайтарууга мүмкүнчүлүк бар экендигин белгиледи.

Беларусь

1.1.4-график. Беларуссияда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: Беларусь Республикасынын Улуттук статистикалык комитети

учурда, эксперттер 2020-жылдагы төмөн базанын таасиринде жакынкы мезгилде ИДӨнүн жылдык өсүш арымы жогорулап, 2021-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгында 1,5-2 пайыз деңгээлинде калыптанат деп ишенет.

Эксперттердин болжолдоосуна ылайык, өтүп жаткан жылы Беларуссиядагы экономикалык жигердүүлүк биринчи кезекте инвестициялык жигердүүлүк төмөн

Январь-март айларында товар жүгүртүү көлөмү 5,6 пайызга, ал эми көрсөтүлгөн кызматтардын көлөмү (сооданы эске албаганда) 8,1 пайызга төмөндөгөн. Ошол эле учурда экспорт 3,4 пайызга көбөйсө, импорт 8,7 пайызга азайган.

Орто мөөнөттүү мезгилде салык-бюджет саясатын акырындык менен кармап туруунун алкагында экономикалык өсүштү калыбына келтирүү көбүнчө суроо-талаптын терс факторлорун бара-бара нейтралдаштырууга өбөлгө түзөт.

Белгилүү бир деңгээлде азык-түлүккө дүйнөлүк баанын жана АКШ

2021-жылдын I чейрегинде экономиканын бир аз калыбына келиши байкалган.

Өлкөнүн ИДӨ көлөмү жылдык мааниде 0,9 пайызга өскөн. Тышкы суроо-талаптын жандануусуна жана кыш суук болгондугуна байланыштуу, кайра иштетүү өнөр жайы жана энергетика тармагы экономиканын өсүшүнө негизги салымын кошкон (тиешелүүлүгүнө жараша 1,9 жана 0,5 пайыз).

Аналитиктердин пикирине ылайык, өлкөдө керектөө жана инвестициялык жигердүүлүк белгисиздик жагдайынын күчөшү жана кредиттөө көлөмүнүн азайышы менен шартталган. Ошол эле

болгондугуна байланыштуу, кризиске чейинки деңгээлден төмөн бойдон калышы күтүлөт. Өлкө экономикасы 2021-жылы соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө ишкердик жигердүүлүктү калыбына келтирүү, ошондой эле эпидемиологиялык кырдаал турукташкан сайын санитардык чектөөлөрдү акырындык менен жеңилдетүү менен колдоого алынат. Евразия өнүктүрүү банкы Беларуссиянын ИДӨсүнүн 0,1 пайызга көбөйүшүн болжолдоп жатат, өкмөтүн божомолу 1,8 пайызды түзөт.

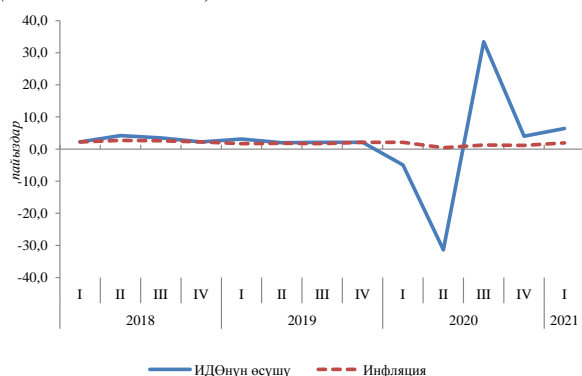
2021-жылдын март айында керектөө бааларынын өсүшүнүн 8,5 пайызга чейин төмөндөшү байкалган (февраль айында - 8,7 пайыз), социалдык маанидеги товарларга баалар 12 ай ичинде 7,1 пайызга (бир ай мурун 7,2 пайыз) өскөн. Жылдык мааниде керектөө бааларынын өсүшүнүн басаңдашына мөмө-жемиш продукцияларынын сезондук арзандашы, валюта рыногундагы абалдын турукташуусу жана бааларды жөнгө салуу боюнча көрүлгөн чаралар өбөлгө түзгөн.

Эксперттердин күтүүлөрү боюнча, баалардын жылдык өсүш арымы 2021-жылдын II чейрегинде учурдагы мааниге салыштырганда жогорулап, андан кийин 2021-жылдын декабрына карата төмөндөйт, ал эми керектөө бааларынын өсүшү болжол менен 7,0 пайыз тегерегинде бааланат. Беларуссиянын Улуттук банкы инфляциялык күтүүлөрдүн жогорулашы инфляциянын басаңдашын чектейт деп эсептейт. Мындан тышкары, инфляциянын динамикасына тышкы факторлордун белгисиздиги, атап айтканда, азык-түлүктүн дүйнөлүк баасынын динамикасы дагы таасирин тийгизет.

АКШ

1.1.5-график. АКШда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(жылдык мааниде)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, АКШнын Эмгек министрлиги, «Блумберг» МА

пандемиясына байланыштуу өкмөт тарабынан улантылып жаткан чараларды чагылдырган. Отчеттук мезгилде жеке керектөө чыгашалары, негизги капиталга инвестициялар, импорт, федералдык өкмөттүн чыгашалары жана штаттар менен жергиликтүү бийлик органдарынын чыгашалары көбөйгөн, алар товардык-материалдык запастарга жана экспортко жеке инвестициялардын кыскаруусу менен жарым-жартылай компенсацияланган.

АКШда инфляция экономиканын калыбына келүү шартында тездеген. АКШнын керектөө баалары 2021-жылдын март айында жылдык мааниде 2,6 пайызга өскөн (бул 2018-жылдын августунан бери эң жогорку көрсөткүч) жана бир айлык мааниде 0,7 пайызга жогорулаган. АКШда базалык инфляция, азык-түлүк жана энергия продукцияларына бааларды эске албаганда, март айында жылдык эсептөөдө 1,6 пайызды, ал эми бир айда 0,4 пайызды түзгөн. Жылдык мааниде алганда, отчеттук

¹ Өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек

² Алдын ала баа берүү

айда азык-түлүк товарлары 3,5 пайызга, ал эми энергия продукциялары 13,2 пайызга кымбаттаган.

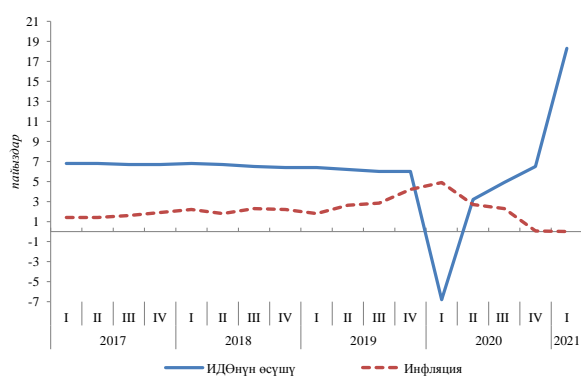
Кытай

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгында Кытайдын экономикалык өсүш арымы жылдык мааниде 18,3 пайызды түзүп, рекорддук деңгээлге жеткен¹.

Кытай экономикасы 2020-жылдын башталышында орун алган пандемияга байланыштуу төмөндөгөндөн кийин калыбына келүүсүн уланткан, буга өлкө ичинде жана чет өлкөлөрдө суроо-талаптын көбөйүшү, ошондой эле өкмөттүн туруктуу мамлекеттик колдоосу түрткү берген.

1.1.6-график. Кытайда ИДӨнүн жана инфляциянын өсүш динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» МА

көрсөткүчтөрдүн мындай олуттуу өсүшү биринчи кезекте төмөн базанын таасирине байланыштуу экендигин белгилейт жана экономикалык өбөлгөлөрдүн төмөндөшү күтүлүп жаткандыгын эске алганда, Кытай экономикасынын калыбына келүү арымы дагы басаңдашы мүмкүн, бирок ИДӨнүн өсүшүнүн 2021-жылга белгиленген “6 пайыздан ашык”² расмий көрсөткүчүнөн ашып кетиши мүмкүн.

Өтүп жаткан жылдын март айындагы Кытайдагы инфляция боюнча маалыматтар жылдык эсептөөдө баалардын өсүшү башталгандыгын тастыктаган. Өндүрүүчүлөрдүн бааларынын инфляциясы (PPI) жылдык эсептөөдө 4,4 пайызга өскөн, бул 2018-жылдын июль айынан берки эң тез өсүш жана күтүүлөрдөн бир топ алдыда, ал эми керектөө бааларынын инфляциясы (CPI) ушул жылдын февраль айында (-)0,2 пайыздан, март айында 0,4 пайызга чейин калыбына келген. Калыбына келүү негизинен 2020-жылы мунай заттын бааларынын төмөндөшү менен шартталган төмөнкү базалык таасирге байланыштуу болгон. Азык-түлүк баалары 0,7 пайызга төмөндөп, ал эми азык-түлүктөн башка товарлар 0,7 пайызга жогорулаган; керектөө товарларына жана кызмат көрсөтүүлөргө баалар тиешелүүлүгүнө жараша 0,6 жана 0,2 пайызга өскөн. 2021-жылдын I чейрегинде Кытайда керектөө баалары өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда өзгөргөн эмес.

¹ Бул Кытай Эл Республикасынын Мамлекеттик статистикалык башкармалыгы 1993-жылдан тартып чейрек сайын экономикалык отчетторду бере баштагандан берки абсолюттук рекорд. Буга чейинки рекорд 15,3 пайызды түзгөн.

² 2021-жылга карата өлкө экономикасын өнүктүрүү планына ылайык, Кытайдын Эл өкүлдөрүнүн бүткүл кытайлык элдик жыйыны тарабынан жактырылган.

1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

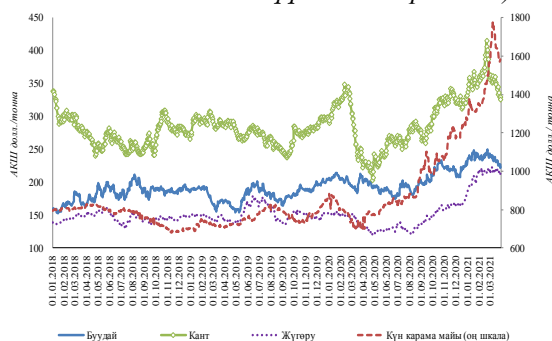
Азык-түлүк товарларына дүйнөлүк баалар онунчу ай катары менен өсүп, акыркы жети жылдагы эң жогорку чекке жеткен. Бул Кыргыз Республикасында бааларга олуттуу жогорулоо кысымын көрсөткөн. Кыргызстандагы негизги азык-түлүк товарларына баалар дүйнөлүк баалардын артынан ээрчип жатат, анткени бул товарлардын кыйла бөлүгү импорттолот.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде дүйнөлүк экономиканын калыбына келишинин алкагында, мунай рыногунда суроо-талап жогорулагандыгы байкалган, ал эми алтын рыногунда баалардын төмөндөшү белгиленген.

Азык-түлүк рыногу

1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баалардын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

2021-жылдын I чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалардын өсүү тенденциясы улантылган.

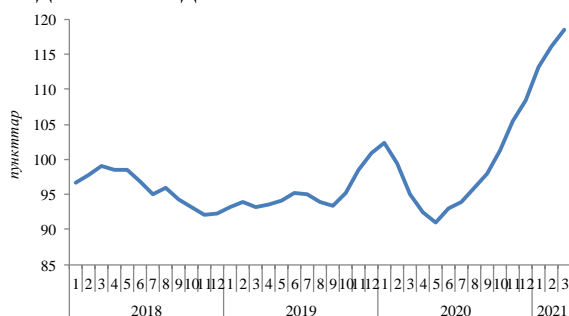
Глобалдуу азык-түлүк куржунунун жалпы кымбатташы өсүмдүк майларына, данга жана кантка баанын жогорулашына өбөлгө түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде өсүмдүк майларына карата баалар кыйла жогорулаган, ошол эле учурда күн карама майына баанын 2020-жылдын ушул мезгилине салыштырганда 80,8 пайызга олуттуу өсүшү байкалган

(котировкалар тоннасына 810,5 АКШ долларынан 1 465,7 АКШ долларына чейин жогорулаган). Өсүмдүк майынын баасынын кескин өсүшү 2020/2021 маркетинг жылында Малайзияда пальма майы өндүрүшүнүн төмөндөшү, Украинада май өсүмдүктөрүнүн түшүмүнүн азайышы жана дүйнөлүк суроо-талаптын жогорулашы менен шартталган.

Негизги өндүрүүчү өлкөлөрдө өндүрүш көлөмү төмөндөп жаткандыктан жана Азия өлкөлөрүнүн жигердүү импорттук суроо-талабы орун алгандыктан чектелген сунуштар боюнча тынчсыздануудан улам кантка карата баалар өсүшүн уланткан (2020-жылдын I чейрегине салыштырганда +18,4 пайыз). Ошол эле учурда, баанын андан аркы өсүшү Тайландда өндүрүш көлөмүнүн калыбына келиши жана Индияда рекорддук түшүм алуу болжолдоолору менен кармалып турган.

Буудайдын дүйнөлүк котировкасы 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 17,5 пайызга өскөн. Бирок, дүйнөдөгү ири запастар жана 2021-жылы жакшы түшүм күтүлгөн шартта буудайдын баасы 2021-жылдын март айында төмөндөгөн.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

2021-жылдын I чейрегинде ФАО индексинин орточо мааниси 2020-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 17,2 пайызга жогорулап, 115,9 пунктту түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде ФАО бааларынын индексине негизги салымды өсүмдүк майына карата баанын өсүшү камсыз кылган (2020-жылдын I чейрегине салыштырганда +52,6 пайыз). Ошол эле учурда, эт азыктарын эске албаганда, бардык азык-түлүк товарларына карата ФАО

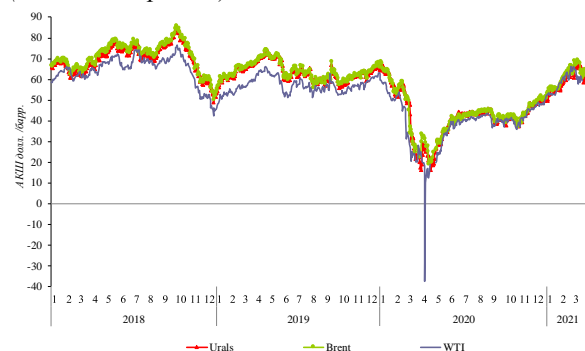
бааларынын индексинде өсүшү байкалган.

ФАОнун маалыматы боюнча, тамак-ашка карата дүйнөлүк баанын өсүшүнүн тездешинин экономикалык факторлору катары начар аба ырайы-климаттык шарттар алкагында түшүмдүн начарлашы, ошондой эле жеткирүү тармагынын үзгүлтүккө учурашы түрүндөгү проблемалар жана Кытайдан суроо-талаптын жогорулашы саналат. Дүйнөлүк аналитиктер жана финансы институттарынын эксперттери дүйнөнүн дээрлик бардык өлкөлөрүндө, азык-түлүк импортерлорунда сыяктуу эле, экспорттерлорунда да, ички инфляцияга басым сакталат деп божомолдойт.

Энергия продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баанын динамикасы

(АКШ долларында)

2021-жылдын I чейрегинин башынан тартып, мунай затына дүйнөлүк баалар жогорулоо динамикасына ээ болгон, бирок, кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата өзгөрүлмөлүү динамика байкалган, бул коронавирус пандемиясынын үчүнчү толкунун алкагында дүйнөдөгү чектөө чаралары менен шартталган.

Brent маркасындагы мунайдын орточо баасы 2021-жылдын I чейрегинде өткөн чейрекке салыштырганда 35,5 пайызга жогорулап, бир баррелине

61,3 АКШ долларын түзгөн (өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда, баа 20,7 пайызга жогорулаган).

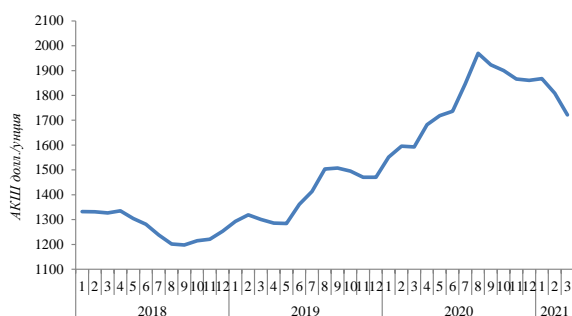
2021-жылдын башынан бери мунай баасынын өсүшүнүн негизги фактору болуп дүйнөлүк мунай рыногунда суроо-талаптын жана сунуштун негизги көрсөткүчтөрүнүн жакшырышы, болуп көрбөгөндөй глобалдуу фискалдык жана монетардык өбөлгөлөр, ошондой эле дүйнөдөгү эң ири чийки зат товарларын импорттоочу Кытай экономикасынын бекемделиши эсептелет. Ошол эле учурда, кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата, ОПЕК+ уюмунун мунайды казып алуу көлөмүн суткасына 2,1 млн баррелге көбөйтүү чечими (2021-жылдын августуна чейин) жана айрым Европа өлкөлөрүндө чектөө чаралары мунай котировкасына басым жасаган.

ОПЕКтин болжолдоосуна ылайык, 2021-жылы мунайга глобалдуу суроо-талап суткасына 6 млн баррелге өсүп, дүйнөлүк экономиканын калыбына келишинен жана дүйнөдө эмдөө иши башталгандыгынан улам суткасына болжол менен 96,5 млн баррелди түзөт. Аналитиктердин баа берүүлөрүнө ылайык, Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирген өлкөлөрдө экономиканы тез жандандыруу, калкты эмдөө жана чектөө чараларын алып салуу мунайдын дүйнөлүк суроо-талабына оң таасирин тийгизет. Ошол эле учурда, ОПЕК коронавирус пандемиясынын кесепеттеринен улам, 2021-жылы мунайга болгон суроо-талап 2019-жылдагы кризиске чейинки деңгээлге теңелбейт деп күтүүдө.

Saxo Bank банкынын аналитиктеринин пикири боюнча дүйнөлүк экономикалык өсүштүн алгылыктуу болжолдоосу коронавирустун үчүнчү толкунунун кесепеттерин жана ОПЕК+ уюмунун жакынкы айларда мунай сунушун көбөйтүү пландарын тең салмакташтырат. Банктын аналитиктери 2021-жылга карата Brent маркасындагы мунайдын баасы бир баррелине 60 доллардан 65 долларга чейинки диапазондо болот деп болжолдойт.

Алтын рыногу

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» МА

Өтүп жаткан жылдын январь айынан тартып, дүйнөлүк экономиканын калыбына келүүсүн эске алганда, АКШ долларынын бекемделиши жана АКШнын мамлекеттик облигацияларынын кирешелүүлүгүнүн өсүшү алкагында дүйнөлүк алтын рыногунда төмөндөө тренди байкалган.

Алтын боюнча дүйнөлүк кеңештин (WGC) маалыматына ылайык дүйнөдө алтынга болгон суроо-талап I чейректе 815,7 тоннаны түзүп, болжол менен мурунку чейректин деңгээлинде болгон, бирок 2020-жылдын I чейрегине салыштырганда 23,0 пайызга төмөндөгөн. I чейректе алтындын орточо баасы өткөн жылдын ушул мезгилине салыштырганда 13 пайызга жогору болгон, бирок өткөн чейрекке салыштырганда 4,0 пайызга төмөндөгөн.

Ошол эле учурда, дүйнөдөгү экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келиши жана алтындын төмөн баасы узак мөөнөттүү инвесторлорго өз позицияларын бекемдөөгө мүмкүндүк берген. Аналитиктердин пикирине ылайык АКШда акча массасынын өсүшүнүн жана инфляциянын тездешинин алкагында пайыздык чендердин турукташуусу орто жана узак мөөнөттүү келечекте алтынга байланыштуу инвестициялык продукттарга суроо-талаптын өсүшүнө алып келет.

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде бир катар өлкөлөрдүн борбордук банктары баалуу металлды таза сатып алуунун жогорку деңгээлин сактап калган: дүйнөлүк расмий алтын камдары 95,5 тоннага өскөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 23,0 пайызга төмөн, бирок өткөн чейрекке салыштырганда 20 пайызга жогору.

2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү

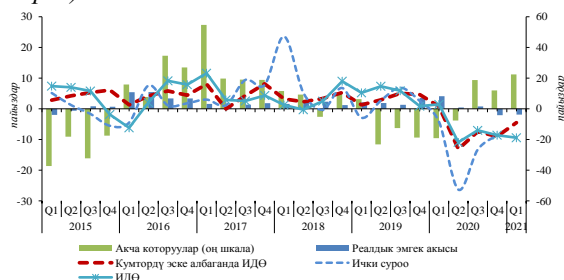
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

Кыргыз Республикасында экономикалык жигердүүлүктү акырындык менен калыбына келтирүү тенденциялары байкалууда, бирок экономиканын өсүш арымы дагы деле терс зонада калууда. Ички суроо-талап басаңдатылган бойдон калууда, бирок өлкөгө акча которуу агымы оң тенденцияны көрсөтүүдө. Өлкөнүн ири алтын казып алуу ишканасы болгон “Кумтөрдө” продукцияны чыгаруу көлөмүнүн кыскарышы 2021-жылдын I чейрегинде Кыргыз Республикасында ички дүң өнүмүнүн төмөндөшүнө алып келген.

Ошол эле учурда, тышкы экономикалык чөйрөдөгү түшүнүксүз кырдаалдын жана коронавирус пандемиясынын кесепеттеринин терс таасири сакталышынын алкагында өлкө экономикасында жогорку белгисиздик жагдайы сакталууда.

Суроо-талап

2.1.1-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулардын динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кыргыз Республикасынын УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

талап жай калыбына келүү динамикасын көрсөткөн. 2020-жылдын IV чейрегинин алдын ала жыйынтыктары боюнча ички суроо-талап¹ 2020-жылдын III чейрегиндеги (-)13,3 пайыздан (-)8,6 пайызга чейин төмөндөгөн. Ички суроо-талаптын жай калыбына келиши, негизинен, акча которуулардын орточо өсүшүнө байланыштуу болгон (2020-жылдын жыйынтыгында +2,0 пайыз). 2021-жылдын башынан бери жеке адамдардын которуу системалары аркылуу акча которууларынын таза агылып кирүү көлөмү доллар эквивалентинде 2021-жылдын I чейрегинде өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 22,4 пайызга өскөн.

2021-жылдын январь-март айларынын жыйынтыгы боюнча бир кызматкердин орточо айлык номиналдык эмгек акысы² 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 6,2 пайызга көбөйүп, 18,9 миң сом өлчөмүндө калыптанган. Орточо айлык эмгек акынын өсүш арымынын кыйла олуттуу жогорулашы маалымат жана байланыш секторунда (26,9 пайыз), транспорттук иш жана жүктү сактоо (11,5 пайыз), мейманкана жана ресторан (11,1 пайыз) ишинде белгиленген. Ошол эле учурда, 2021-жылдын январь-март айларында реалдуу эмгек акынын төмөндөшү 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда (-)3,7 пайызды түзгөн.

2021-жылдын январь-март айларынын ичинде Кыргыз Республикасынын экономикасы 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда (-)9,4 пайыз деңгээлинде кыскарууну көрсөткөн.

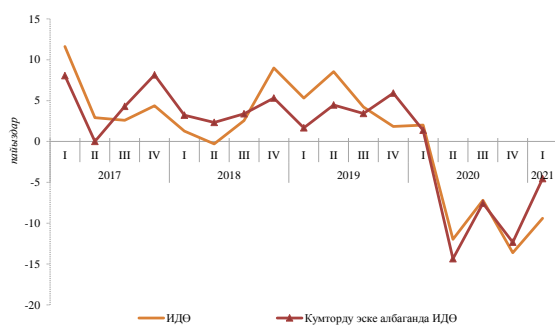
Мында I чейректин жыйынтыгы боюнча Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ көрсөткүчү февраль айында 5,3 пайызга төмөндөгөндөн кийин 2021-жылдын январь айындагы мааниге, (-)4,5 пайыз өлчөмүнө кайтып келген.

Ошол эле учурда, ички суроо-

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча. Мурунку мезгилге шилтеме актуалдуу маалыматтардын жоктугу менен шартталган.

² Жалпысынан республика боюнча чакан ишканаларды эске албаганда.

2.1.2-график. ИДӨ динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: КР УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

түзүп, 2020-жылдын I чейрегине (152,3 миң унция) салыштырганда 40,8 пайызга кыскарган. 2021-жылдын I чейрегинде өндүрүштүн төмөн деңгээли компаниянын болжолдоосуна дал келген.

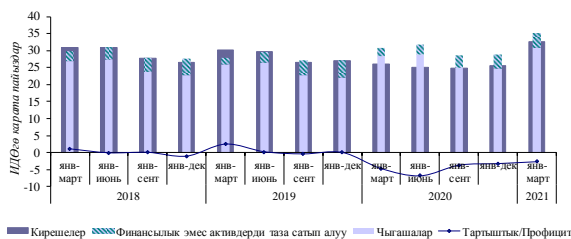
Кызмат көрсөтүү жана курулуш секторлорунун көлөмү, тиешелүүлүгүнө жараша, 5,5 жана 19,8 пайызга төмөндөгөн, бул коронавирус пандемиясынын кесепетинин таасири сакталып жаткандыгын тастыктайт.

Мамлекеттик финансы сектору

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин тартыштыгы 3,2 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,7 пайызды түзгөн (2020-жылдын I чейрегинде бюджеттин тартыштыгы 5,6 млрд сом өлчөмүндө же ИДӨгө карата 4,8 пайызда калыптанган).

Мамлекеттик бюджеттин баштапкы тартыштыгы (мамлекеттик карызды тейлөө боюнча пайыздык төлөмдөрдү эске албаганда) 0,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 0,6 пайызды түзгөн.

2.1.3 -график. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

жараша 1,5 жана 1,4 пайыздык пункт өлчөмүндө оң салымын кошкон.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары жылдык мааниде алганда 9,9 пайызга же 3,3 млрд сомго жогорулап, 36,3 млрд сомду же ИДӨгө карата 30,7 пайызды түзгөн. Экономикалык классификацияга ылайык чыгашалар түзүмүндө, бардык статьялар боюнча чыгашалардын өсүшү байкалууда, анын ичинде 2021-жылдын январь айынан тартып “атайын эсептеги¹” чыгашалар чыгашалардын тиешелүү статьялары боюнча классификацияланат (эмгек акыга төлөө, субсидиялар, социалдык

Жалпысынан, экономиканын өсүшүнүн терс арымы айыл чарбасынан тышкары, экономиканын дээрлик бардык негизги секторлорунда өндүрүштүн төмөндөшү менен шартталган.

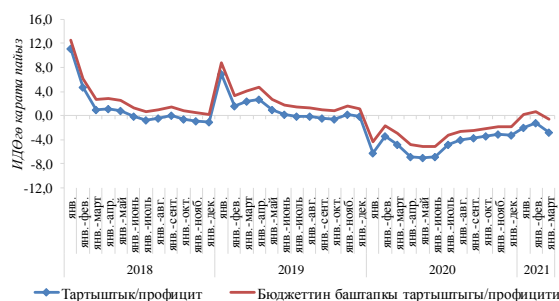
Өнөр жай секторундагы өсүштүн терс арымы “Кумтөр” алтын кенин казып алуу ишканасындагы өндүрүштүн көрсөткүчтөрүнө байланыштуу болгон. «Центерра Голд Инк.» компаниясынын расмий сайтынын маалыматына ылайык, 2021-жылдын I чейрегинде “Кумтөр” ишканасында өндүрүш 90,2 миң унцияны

Мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен түшкөн кирешелери 2020-жылдын I чейрегине салыштырганда 26,7 пайызга же 8,1 млрд сомго көбөйүп, 38,5 млрд сомду же ИДӨгө карата 32,5 пайызды түзгөн. Күндөлүк кирешелердин түзүмүндө эң чоң салыштырма салмакты ээлеген салыктык түшүүлөр (77,7 пайыз) бюджеттин киреше бөлүгүнүн өсүшүнө 23,8 пайыздык пункт өлчөмүндө алгылыктуу оң салымын кошкон. Салыктык эмес кирешелер жана расмий трансферттер да тиешелүүлүгүнө

¹ Атайын эсептер - төмөнкү түрдө түшүүлөр эске алынган эсептер: а) акы төлөнүүчү мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды көрсөтүү; б) демөөрчүлүк жардам жана ыктыярдуу төгүмдөр; в) камкордук төгүмдөрү; г) кайрымдуулук же гранттык жардам; д) биргелешкен илимий-изилдөө иштери үчүн эл аралык институттардан чегерүүлөр; е) өз өндүрүшүнүн товарларын сатуудан түшкөн каражаттар.

жөлөк пулдар ж.б.). Функционалдык классификациялоо боюнча чыгашалар түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө мамлекеттик кызматка, экономика маселелерине, саламаттыкты сактоого, социалдык коргоого, коомдук тартипке жана коопсуздукка кеткен чыгашалар көбүрөөк салым кошкон.

2.1.4-график. Бюджеттин тартыштыгы (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтолмо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Улуттук банк

Инвестициялар

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздар)

	январь-март			
	2020-ж	2021-ж	2020-ж	2021-ж
	млн. сом		үлүшү, пайыздар	
Барыгы	17 941,9	13 777,6	100,0	100,0
Ички инвестициялар	14 486,8	12 675,0	80,7	92,0
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттары кошо алганда)	290,7	453,7	1,6	3,3
Жергиликтүү бюджет	15,0	67,4	0,1	0,5
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	7 143,1	5 702,9	39,8	41,4
Банктын кредити	159,8	208,6	0,9	1,5
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттары кошо алганда)	6 878,2	6 242,4	38,3	45,3
Тышкы инвестициялар	3 455,1	1 102,6	19,3	8,0
Чет өлкө кредити	2 067,7	808,2	11,5	5,9
Тике чет өлкө инвестициялары	820,4	70,5	4,6	0,5
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	567,0	223,9	3,2	1,6

Булагы: КР УСК

Булагы: КР УСК

ошондой эле мамлекеттик башкаруу жана коргонуу сыяктуу тармактарда белгиленген.

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгында ички (-12,7 пайыз) жана тышкы (3,1 эсе) каржылоо булактары эсебинен негизги капиталга инвестициялардын көлөмү кыскаргандыгы белгиленген. Мында, жергиликтүү бюджеттен каржыланган инвестициялар 4,5 эсе, республикалык бюджеттен – 1,6 эсе, банктардын кредиттери – 1,3 эсе көбөйгөн, бул Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн демилгелөөчү фискалдык саясаты тууралуу билдирет.

Сунуш

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин алдын ала маалыматтары боюнча, ИДӨнүн номиналдуу көлөмү 2021-жылдын январь-март айларында 2020-жылга салыштырганда реалдуу мааниде 9,4 пайызга төмөндөп, 118,4 млрд сомду түзгөн (такталган маалыматтар боюнча 2020-жылдын январь-март айларында өсүш 2,0 пайызды түзгөн).

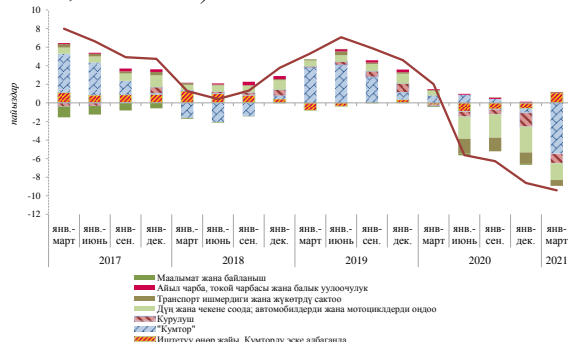
Финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларга бюджеттик каражаттардын таза агылып чыгышы (төмөнкү топтордогу операцияларды камтыган: негизги фонддор, запастар, жер) I чейрекке салыштырганда 2,5 млрд сомго же 1,9 эсе көбөйүп, 5,4 млрд сомду же ИДӨгө карата 4,5 пайызды түзгөн. Капиталдык чыгашалардын негизги үлүшү имараттарды жана курулмаларды сатып алууга туура келет.

Негизги капиталга инвестициялардын өздөштүрүү деңгээли 2021-жылдын январь-март айларында 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 23,4 пайызга төмөндөгөн.

Негизги капиталга инвестициялардын көлөмүнүн төмөндөшү, айыл чарбасынан тышкары, экономикалык иштин көптөгөн түрлөрүнүн объектилерин куруу, электр энергиясы, газ, буу жана аба менен камсыздоо (жабдуу), транспорттук иш,

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтом)

Булагы: КР УСК, эсептөөлөр: Улуттук банк

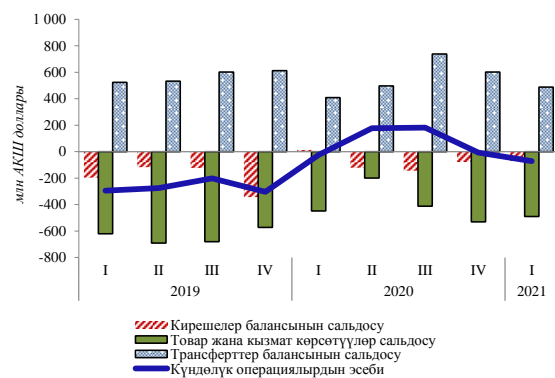
жылдын ушул эле айларында өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн төмөндөшү, машина менен жабдуулардан (38,4 пайызга), химиялык продукциялардан (27,8 пайызга), ошондой эле текстиль өндүрүшүнөн, кийим жана бут кийим, булгаары жана булгаары буюмдарын өндүрүүдөн (14,6 пайызга) тышкары, негизги металлдарды жана даяр металл буюмдарын өндүрүү көлөмүнүн кыскаруусуна байланыштуу болгон.

2020-жылдын январь-март айларына салыштырганда соода жүгүртүүнүн, автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоонун төмөндөшү дүң (15,4 пайызга) жана чекене соода жүгүртүү (14,4 пайызга) көлөмүнүн кыскарышынын себеби болгон.

ИДӨнүн дефлятору 11,6 пайыз өлчөмүндө оң калыптанган, бул 2020-жылдын январь-март айларына караганда 8,8 пайыздык пунктка жогору (2020-жылдын январь-март айларында дефлятор 2,8 пайыз өлчөмүндө оң түптөлгөн).

2.2. Тышкы сектор¹

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча

Отчеттук мезгил ичинде Кыргыз Республикасынын соода балансы 466,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлден 5,8 пайызга жогору. Алтын менен камсыздоонун

Экономиканын өсүшүнө өнөр жай (-4,6 п.п.), кызмат көрсөтүү тармагы (-2,8 п.п.) жана курулуш сектору (-1,0 п.п.) олуттуу терс салымын кошкон, ал эми айыл чарбасы жагында 0,1 пайыздык пункт өлчөмдө бир аз оң салым катталган.

2020-жылдын январь-март айларындагы көрсөткүчтөргө салыштырганда айыл чарба продукциясын дүң чыгаруу көлөмүнүн 0,9 пайызга өсүшү мал чарба тармагынын продукциясын өндүрүүнүн (0,9 пайызга) көбөйүшү менен шартталган.

2020-жылдын январь-март айларына салыштырганда өтүп жаткан

2021-жылдын I чейрегинде эн башкысы товарлар менен соода жүгүртүү жана киреше көлөмүнүн терс балансынын өсүшүнүн таасиринен улам күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгынын көбөйүшү байкалган.

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтарга ылайык, 2021-жылдын I чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы 71,8 млн АКШ долларын түзгөн. Көрсөткүчтүн ИДӨгө карата катышы оң зонада калган (3,8 пайыз), анткени эсептөөлөр өзгөрүлмөлүү маалыматтарга негизделген².

¹ Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алганда, алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Салыштыруу мезгили – өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек.

² ИДӨгө карата катыштын көрсөткүчтөрү акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмөлүү жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген.

кыскаруусунан улам экспорттун төмөндөшү соода балансынын тартыштыгынын өсүш динамикасында аныктоочу фактор болгон.

2.2.1-таблица. Кыргыз Республикасынын соода балансы¹

(млн АКШ доллары)

	2018	2019	2020	2020 I ч.	2021 * I ч.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-3 033,8	-2 626,0	-1 412,9	-440,6	-466,0	5,8	-25,4
Экспорт (ФОВ)	1 916,0	2 042,9	2 009,6	483,5	440,8	-8,8	-42,7
Алтын	664,2	832,9	987,0	212,9	140,3	-34,1	-72,6
Импорт (ФОВ)	4 949,9	4 669,0	3 422,5	924,1	906,9	-1,9	-17,2
Мунайпродуктылар	809,6	627,2	490,9	164,1	160,5	-2,2	-3,6

* Алдын ала маалымат

Товарлардын экспорту (ФОВ баасында) отчеттук мезгил ичинде 8,8 пайызга кыскарып, 440,8 млн АКШ долларын түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде экспорт динамикасына негизги таасирди берүүлөрдүн физикалык көлөмүнүн азайышынан улам, алтын менен камсыздоонун 34,1 пайызга төмөндөшү тийгизген. Ошол эле учурда, кийим-кече, мөмө-жемиштерин жана жаңгактарды, баалуу металл кендерин жана концентраттарын берүү көлөмү азайгандыгы байкалган. Ошондой эле тапталган жана жылмаланган айнекти, портландцементти, металл сыныктарын, кара металлургия калдыктарын жана баалуу эмес түстүү металлдарды ташып чыгаруу көлөмүнүн көбөйүшү байкалган.

2021-жылдын I чейрегинде товарлар импорту (ФОВ баасында) 906,9 млн АКШ долларын түзгөн, бул өткөн жылдын ушул мезгилиндеги көрсөткүчтөн 1,9 пайызга төмөн. Импорт динамикасына мурдагыдай эле COVID-19 пандемиясынын жайылышына бөгөт коюу чараларына байланыштуу чек араларга киргизилген чектөө чаралары олуттуу таасирин улантууда. Ташылып келген бут кийим, чоюн менен болоттун, дары-дармектердин (анын ичинде ветеринардык), дизельдик отундун жана башка позициялардын көлөмүнүн төмөндөшү байкалган.

Отчеттук мезгилде күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсү келип түшкөн жеке трансферттер көлөмүнүн өсүшү натыйжасында, 2020-жылдын ушул мезгилине салыштырганда көбөйгөндүгү белгиленген. Жеке трансферттердин таза агылып кирүүсү 21,3 пайызга өсүп, 488,7 млн АКШ долларын түзгөн. Отчеттук чейректе кызмат көрсөтүүлөр балансынын тартыштыгы 23,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө бааланат, ал эми “кирешелер” статьясы боюнча терс сальдо 71,1 млн АКШ доллары деңгээлинде күтүлөт.

Улуттук банктын алдын ала болжолдуу баа берүүсү боюнча 2021-жылдын I чейрегинде күндөлүк эсептин тартыштыгы капитал менен операциялардын жана финансылык операциялардын эсеби боюнча капиталдын 68,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө таза агылып кирүүсү менен коштолот. Капитал менен операциялар эсеби 22,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң сальдо менен түптөлөт, ал эми финансылык эсеп боюнча оң баланс 45,8 млн АКШ доллары өлчөмүндө күтүлүүдө.

¹ Тышкы соода боюнча көрсөткүчтөр Улуттук статистика комитетинин ЕАЭБ өлкөлөрү менен өз ара соода жүргүзүүгө тандалма изилдөө жүргүзүү боюнча кошумча баа берүүлөрүн жана Улуттук банктын экспорт боюнча кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген.

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

Республикасынын төлөм теңдеми 166,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлөт.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекстери

2.2.2-таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)			ай өткөн жылдын башына карата (айдын акырына)		
	2019 (ор.) (январь-декабрь)	2020 (ор.)* (январь-декабрь)	%	2020-ж. декабрь	2021-ж. март * %	%
РЭАК	115,7	115,7	0,0	112,4	113,5	1,0
НЭАК	122,5	122,6	0,0	116,4	117,3	0,8
РЭТАК кытай юанына карата	84,5	79,2	-6,3	72,8	72,9	0,1
НЭТАК кытай юанына карата	67,1	60,8	-9,4	53,1	52,0	-2,0
РЭТАК еврого карата	108,2	101,7	-6,0	93,2	94,7	1,6
НЭТАК еврого карата	78,0	69,5	-10,9	60,0	60,2	0,3
РЭТАК каз. тенгесине карата	141,7	137,3	-3,0	132,1	132,0	-0,1
НЭТАК каз. тенгесине карата	171,0	166,7	-2,5	156,7	154,5	-1,4
РЭТАК орус рублине карата	122,0	125,7	3,1	123,4	123,6	0,1
НЭТАК орус рублине карата	140,4	140,9	0,4	133,9	132,7	-0,9
РЭТАК түрк лирасына карата	165,8	174,3	5,1	177,1	166,7	-5,9
НЭТАК түрк лирасына карата	247,6	275,3	11,2	284,6	269,1	-5,4
РЭТАК АКШ долларына карата	87,6	83,1	-5,2	80,4	80,6	0,3
НЭТАК АКШ долларына карата	65,8	59,6	-9,5	54,8	54,2	-1,2

* алдын-ала маалымат

↓ - сомдун нарксыздыгы, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу

↑ - сомдун бекемдиги, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

Кыргызстанда НЭАК индексинин бекемделиши жана инфляциянын кыйла жогору деңгээли² реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун (РЭАК) индекси өсүшүн шарттаган, ал 2020-жылдын декабрынан тартып 1,0 пайызга көбөйүп, 2021-жылдын март айынын акырында 113,5 өлчөмүндө түптөлгөн.

Экономиканын учурдагы өнүгүү тенденцияларын эске алганда, “башка инвестициялар” статьясы ссудалык капиталдын чектелип агылып кирүүсүнөн улам, резиденттердин чет өлкө активдеринин жана чет өлкө милдеттенмелеринин төмөндөшүнүн таасиринде терс белгиде түптөлүшү күтүлүүдө. Ал эми тике инвесторлордун каражаттарынын таза агылып кирүүсү 73,1 млн АКШ доллары деңгээлинде болжолдонууда.

Ошентип, 2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 166,0 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлөт.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу 2020-жылдын декабрына салыштырмалуу 2021-жылдын I чейрегинин аягына карата жогорулагандыгы байкалган. Алдын ала маалыматтар боюнча сомдун номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси жыл башынан бери 0,8 пайызга жогорулаган жана 2021-жылдын март айынын акырына карата 117,3 чегинде катталган. Индекстин көбөйүшү 2021-жылдын март айында 2020-жылдын декабрындагы орточо курска салыштырганда сомдун еврого карата 0,3 пайызга бекемделишинин¹ жана орус рублине карата – 0,9 пайызга, АКШ долларына – 1,2 пайызга, түрк лирасына – 5,4 пайызга, кытай юанына – 2,0 пайызга жана казак тенгесине карата – 1,4 пайызга нарксызданышынын таасиринде калыптанган.

¹ Сомдун эки тараптуу номиналдуу алмашуу курсунун маалыматтары келтирилген, индексти эсептөө үчүн базалык мезгил катары 2010-жыл пайдаланылат.

² Кыргыз Республикасында инфляция 2021-жылдын I чейрегинде 3,2 пайыз деңгээлинде түптөлгөн, ошол эле учурда соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 3,1 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

3.1. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Тышкы экономикалык чөйрөдөгү бир калыпта болбогон (туруксуз) абал, анын ичинде дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторундагы волатилдүүлүк жана глобалдуу азык-түлүк рынокторундагы баа динамикасынын жогорулашы Кыргыз Республикасында инфляциялык процесстердин күчөшүн шарттаган.

Улуттук банк 2021-жылдын I чейрегинде өлкөдөгү инфляциялык басымды чектөө максатында, 2020-жылдын март айынан башталган, монетардык фактордун инфляцияга таасирин чектөөгө багытталган акча-кредит саясатын уланткан. Отчеттук мезгилде Улуттук банк пайыздык саясатын катуулатып, негизги чен 5,50 пайызга чейин жогорулаган.

Акча-кредит саясатынын тактикалык чаралары 2020-жыл ичинде COVID-19 пандемиясына каршы күрөшүүдө бийлик (негизинен, фискалдык сектор) тарабынан көрүлгөн чаралардын натыйжасында банк тутумунда топтолгон үстөк ликвиддүүлүк сакталган шартта иш алып барган акча рыногунун катышуучуларынын иш-аракетин эске алуу менен колдонулган.

Ички валюта рыногу катышуучулардын чет өлкө валютасын сунуштоого караганда ага карата суроо-талаптын жогорулашынан улам кыйла жигердүү болгон. Отчеттук мезгил ичинде Улуттук банк тарабынан алмашуу курсунун кескин өзгүлмөлүүлүгүн текшилөө максатында валюталык интервенциялар жүргүзүлгөн.

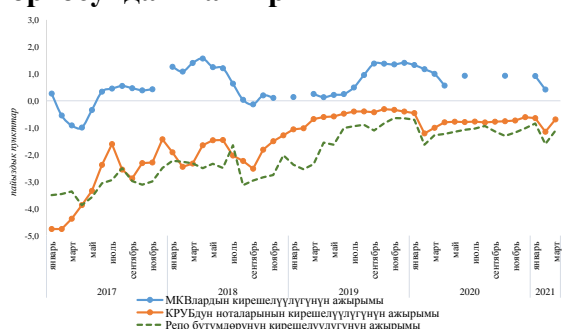
Ички валюта рыногунда банктардын иши жигерденген шартта, кыска мөөнөттүү сом ликвиддүүлүгүнө суроо-талаптын жогорулашы белгиленген, бул банктар аралык кредиттик рыноктун кыска сегментинде операциялардын көлөмү кыйла көбөйүшүнө алып келген. Бүтүндөй алганда, акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери жогорулоо динамикасын уланткан жана Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык чектин алкагындагы негизги ченге жакын деңгээлде калыптанган.

Улуттук банктын пайыздык саясаты

Өлкөдө орун алган инфляциялык процесстердин күчөшүн жана орто мөөнөттүү мезгилге карата аны баалоону эске алуу менен 2021-жылдын февраль айынын акырында Улуттук банктын негизги чени кайра жогорулатылган. Атап айтканда, инфляциялык басымды чектөө, анын ичинде дүйнөлүк азык-түлүк рыногундагы баалардын жогорулашынын таасириндеги натыйжаларды чектөө максатында, Улуттук банк Башкармасынын чечими менен эсептик чен өлчөмү 50 базистик пунктка жогорулатылган.

Негизги чендин өзгөрүшүнө байланыштуу, пайыздык чектин алкагы төмөнкүчө корректировкаланган: «овернайт» депозиттери боюнча чен 2,75 пайыздан 3,25 пайызга чейин, «овернайт» кредиттери боюнча чен – 5,75 пайыздан 6,00 пайызга чейин жогорулатылган.

3.1.1-график. Акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендери менен негизги чен ортосундагы ажырым

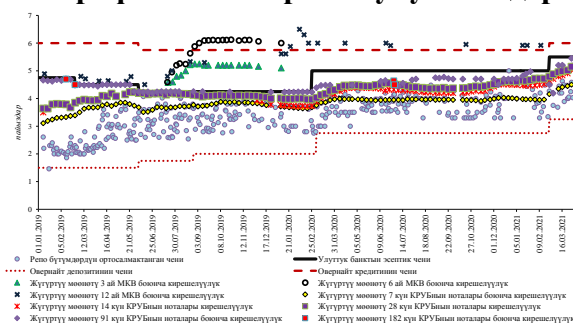

Байкоого алынган мезгилде акча рыногунда кыска мөөнөттүү чендердин өсүү тенденциясы түптөлгөн шартта, кыска мөөнөттүү чендер менен Улуттук банктын негизги чени ортосундагы ажырым февралдын аягында убактылуу көбөйүшүн эске албаганда, кыскаруусун уланткан.

Банктар аралык кредиттик рыноктун репо-операциялары боюнча чендин 2021-жылдын отчеттук чейрегиндеги Улуттук банктын эсептик

ченине карата орточо ажырымы дээрлик өзгөргөн эмес жана өткөн чейректеги (-)1,18 п.п. деңгээлинде түптөлгөн. Ал эми Улуттук банктын ноталарынын кирешелүүлүгүнүн эсептик ченге карата орточо ажырымы (+0,1 п.п.) бир аз жогору деңгээлде калыптанып, (-)0,8 п.п. түзгөн.

3.1.2-график. Акча рыногунун чендери

2021-жылдын февраль айында акча-кредит шарттарынын кайрадан катуулатылышы акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендерине таасирин тийгизген, атап айтканда, банктар аралык кредит рыногунда жана Улуттук банктын ноталар рыногунда чендер жогорулаган.

Бул шарттарда акча рыногунун кыска мөөнөттүү чендеринин негизги ченге жакындоосу байкалган, ошол эле

учурда Улуттук банк тарабынан белгиленген чектүү чектин алкагында өзгөрүүсүн уланткан.

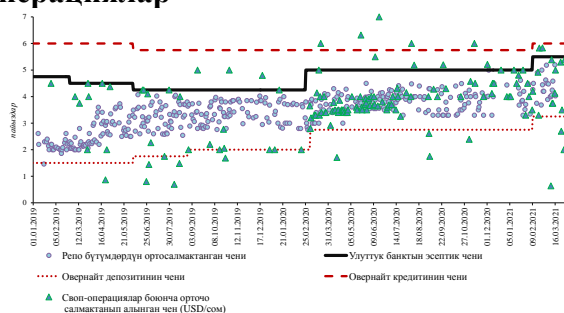
Талдоого алынып жаткан мезгилде Улуттук банктын ноталар рыногу катышуучулардын жигердүүлүгү сакталгандыгы менен мүнөздөлгөн. Улуттук банктын негизги чендеринин артынан Улуттук банктын бардык мөөнөттөгү ноталарынын кирешелүүлүгүнүн динамикасы жогорулаган. Ноталардын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү 2020-жылдын декабрь айында 4,39 пайыздан 2021-жылдын март айында 4,81 пайызга чейин өскөн (кароого алынган мезгил ичинде жалпы кирешелүүлүк 4,24-4,97 пайыз чегинде өзгөргөн). Мында Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 жана 91 күндүк ноталарынын чени боюнча көбүрөөк өсүш байкалган. 2021-жылдын I чейреги ичинде негизинен, Улуттук банктын 7, 14 жана 28 күндүк ноталары боюнча суроо-талаптын орточо аукциондук көлөмү сунуштун көлөмүнөн ашкан.

2020-жылдын февраль айынан тартып, мамлекеттик баалуу кагаздардын кыска мөөнөттүү сегменти 12 ай жүгүртүү мөөнөтүндөгү МКВ түрүндө гана сунушталган.

Кароого алынган мезгил ичинде финансы рыногунун катышуучулары тарабынан суроо-талаптын көлөмү төмөн болгондуктан, Кыргыз Республикасынын Экономика жана финансы министрлигинин 12 айлык МКВны сатуу боюнча жети аукционунан болгону үч аукцион гана өткөрүлгөн (акыркысы 2021-жылдын 11-февралында өткөн). Бул аукциондордун жыйынтыгы боюнча орточо алынган кирешелүүлүк пайыздык чектин жогорку ченинен ашып 5,92 пайызды түзгөн.

Үстөк ликвиддүүлүктүн жалпы деңгээли бир аз төмөндөгөн шартта, банк секторунда 2021-жылдын I чейрегинде банктар аралык кредиттик рыноктун катышуучулары операциялардын көлөмүн жигердүү көбөйткөн, 2021-жылдын март айында көбүрөөк бүтүмдөр келишилген. Коммерциялык банктардын кыска мөөнөттүү сом ликвиддүүлүгүндө суроо-талабы жогору болгондуктан, негизинен, 1-3 күнгө түзүлгөн репо-операциялар, бүтүмдөр басымдуулук кылган (бул мөөнөттүүлүк менен бүтүмдөрдүн салыштырма салмагы келишилген бүтүмдөрдүн жалпы санынын 50 пайызын түзгөн). Карыздык ресурстарга суроо-талаптын көбөйүү фактору тартылган каражаттардын баасынын 3,98 пайыздан (2020-жылдын IV чейрегинин аягында) 4,39 пайызга чейин (2021-жылдын I чейрегинин аягында) жогорулашын шарттаган.

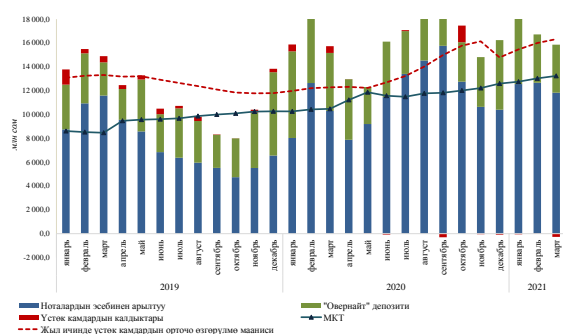
3.1.3-график. Пайыздык чектин чендери, репо бүтүмдөр жана своп-операциялар

операциялар боюнча чендер (АКШ доллары/сом катышы) репо-бүтүмдөр боюнча банктар аралык чендердин деңгээлинде болгон (бүтүмдөр 30 күндөн ашык мөөнөткө түзүлгөн өзүнчө учурларды кошпогондо) жана бүтүмдөрдүн мөөнөтүнө жараша 3,3 пайыздан 7,0 пайызга чейин өзгөргөн. Бул операциялар боюнча чендер менен негизги чен ортосундагы орточо ажырым (-)2,1 пайызды түзгөн.

Банк секторунда ликвиддүүлүктү жөнгө салуу

3.1.4-график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

менен 13,4 млрд сом ликвиддүүлүгү алынып салынган.

Банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктү көбөйтүүнү ооздуктоочу кошумча фактор болуп, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн операциялары эсептелген. 2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча өкмөттүн киреше операциялары чыгаша операцияларынан ашып, акча базасын 2,9 млрд сомго кыскарткан.

2021-жылдын I чейрегинде банк секторунда үстөк ликвиддүүлүктүн көбөйүүсүнө банктан тышкаркы акчанын көлөмүнүн 5,6 пайызга же 7,0 млрд сомго төмөндөөсү (2020-жылдын IV чейрегинде М0 0,3 пайызга төмөндөгөн) жана Улуттук банк тарабынан ачык рынокто 0,7 млрд сом суммасында баалуу кагаздар менен жүргүзүлгөн операциялар оң салымын кошкон.

Жалпысынан, кароого алынган мезгил аралыгында банк тутуму үстөк ликвиддүүлүк шартында ишин уланткан. Бул көрсөткүчтүн орточо күндүк көлөмү Улуттук банк тарабынан арылтуу операциялары жүргүзүлгөнгө чейин 17,1 млрд сом деңгээлинде түптөлгөн, бул өткөн чейректин көрсөткүчүнө караганда 1,0 млрд сомго көп.

Инфляциялык басымды чектөө максатында Улуттук банк үстөк ликвиддүүлүктү абсорбциялоо боюнча операцияларды жүргүзүүнү уланткан. 2021-жылдын I чейрегинде Улуттук банктын арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү 17,2 млрд сомду түзгөн (IV чейректе – 15,7 млрд сом).

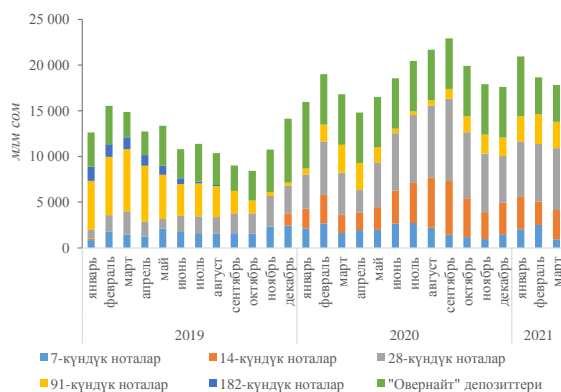
Каралып жаткан мезгил ичинде коммерциялык банктар үчүн сом ликвиддүүлүгүн тартуунун кошумча булагы болуп своп (АКШ доллары/сом катышы) шарттарындагы валюта операциялары эсептелет. Коммерциялык банктар тарабынан ички рынокто жүргүзүлгөн своп-операцияларынын жыйынды көлөмү сом эквивалентинде 3,6 млрд сомду түзгөн (2020-жылдын IV чейрегинде – 2,1 млрд сом).

Бүтүндөй алганда, своп-

2020-жылы банк тутумундагы үстөк ликвиддүүлүк олуттуу өскөндөн кийин 2021-жыл башынан тартып төмөндөө динамикасын көрсөткөн.

2021-жылдын I чейрегинде банк секторундагы үстөк ликвиддүүлүктүн кыскаруусуна, негизинен, банктар аралык валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатуу боюнча Улуттук банк тарабынан жүргүзүлгөн операциялар түрткү берген. Жүргүзүлгөн операциялардын жыйынтыгында банк тутумунан болжол

3.1.5-график. Арылтуу түзүмү

Үстөк ликвиддүүлүктү алып салуунун негизги инструменти катары Улуттук банктын ноталары болгон. Отчеттук чейректе жүгүртүүдөгү ноталардын орточо күндүк көлөмү 12,3 млрд сомду түзгөн. Мында 2021-жылдын I чейрегинде Улуттук банктын ноталарынын үлүшү арылтуу операцияларынын түзүмүндө олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болгон жок жана өткөн чейректегидей деңгээлде сакталып, орточо 71,5 пайызды түздү.

Коммерциялык банктарда үстөк ресурстар кыска мөөнөттүү болгондуктан, Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 14 жана 28 күндүк ноталары инвестициялык жактан кыйла алгылыктуу болуп эсептелген (бул мөөнөттөгү ноталардын эсебинен арылтуу түзүмүндөгү суммардык үлүш 65,8 пайызды түзгөн).

Коммерциялык банктар үчүн бош турган ресурстарын жайгаштыруунун альтернативалуу мүмкүнчүлүгү болуп акча-кредит инструменти – «овернайт» депозиттери эсептелет. 2021-жылдын I чейрегинде абсорбциялоо түзүмүндө «овернайт» депозиттерине орточо алганда 28,5 пайыз (2020-жылдын IV чейрегинде – 28,3 пайыз) туура келген. Ошол эле учурда, каралып жаткан мезгил аралыгында Улуттук банктагы «овернайт» депозиттерине коммерциялык банктар тарабынан бош турган каражаттарды орточо күндүк жайгаштыруу көлөмү 4,9 млрд сомду түзгөн.

Улуттук банктын кредит саясаты

Акча-кредит шарттарын күчөтүүнүн алкагында Улуттук банк отчеттук чейректе кайра каржылоо операцияларын жүргүзүүнү, Улуттук банктын кредиттик аукциондору аркылуу кредиттик каражаттарды сунуштоону чектеген. Аталган чара банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн жогорку деңгээлин сактап калуу менен шартталган, ал инфляциялык басымдын факторлорунун бири катары саналат.

Ликвиддүүлүктүн кыска мөөнөттүү ажырымын калыбына келтирүү үчүн 2021-жылдын I чейрегинде туруктуу негизде иштеп жаткан мүмкүнчүлүк алкагында, банктарга «овернайт» кредиттери берилген, алардын дүң көлөмү 224,2 млн сомду түзгөн.

Улуттук банктын валюта саясаты

2021-жылдын I чейрегинде сомдун АКШ долларына карата алмашуу курсу салыштырмалуу туруктуу динамиканы көрсөткөн. Бирок, кээ бир учурларда сырткы экономикалык шарттардын таасири астында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына суроо-талаптын сунуштан арткандыгы байкалган.

Өзгөрүлмөлүү алмашуу курсунун кабыл алынган режиминин алкагында Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүнө жол бербөө үчүн мезгил-мезгили менен валюта тооруктарына катышкан. Ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатуу боюнча Улуттук банктын интвенцияларынын жалпы көлөмү отчеттук чейректе 158,0 млн АКШ долларын (2020-жылдын IV чейрегинде – 227,0 млн АКШ долларын) түзгөн. Каралып жаткан мезгил ичинде Улуттук банк чет өлкө валютасын сатып алуу операцияларын мурдагы чейректегидей эле жүргүзгөн эмес.

2021-жылдын I чейрегинде сомго карата АКШ долларынын курсу 83,0773 сомдон 84,8113 сомго/АКШ долларына чейинки диапазондо өзгөрүлүп турган жана отчеттук чейректин жыйынтыгы боюнча 1,53 пайызга өскөн.

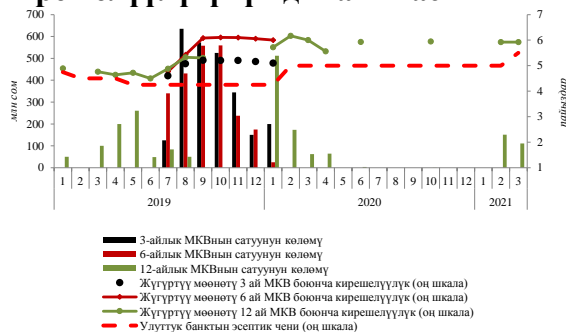
2021-жылдын I чейрегиндеги акча-кредит саясатынын чаралары

<p>Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү жана пайыздык чектин чендери жөнүндө чечими кабыл алынган</p>	<p>Улуттук банк Башкармасы Улуттук банктын эсептик чен өлчөмү жөнүндө маселени эки жолу: 2021-жылдын 25-январында жана 22-февралында карап чыккан. Январда өткөн отурумдун жыйынтыгында эсептик чен өлчөмүн 5,0 пайыз деңгээлинде өзгөртүүсүз калтыруу, ал эми февраль айындагы отурумда – пайыздык чен өлчөмүн 50 базистик пунктка 5,50 пайызга чейин жогорулатуу жөнүндө чечими кабыл алынган.</p> <p>Акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизминин пайыздык каналынын ишин күчөтүү үчүн пайыздык чектин алкагы корректировкаланган: “овернайт” депозити боюнча төмөнкү чени 3,25 пайызга чейин, жогоку чекти аныктоочу «овернайт» кредиттери боюнча чен 6,00 пайызга чейин жогорулатылган.</p>
---	--

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. Мамлекеттик казына векселдеринин сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

Мамлекеттик казына векселдери

2021-жылдын I чейрегинде МКВ рыногунда жигердүүлүк калыбына келгендиги байкалган. Орточо алынган кирешелүүлүк бир аз төмөндөгөн.

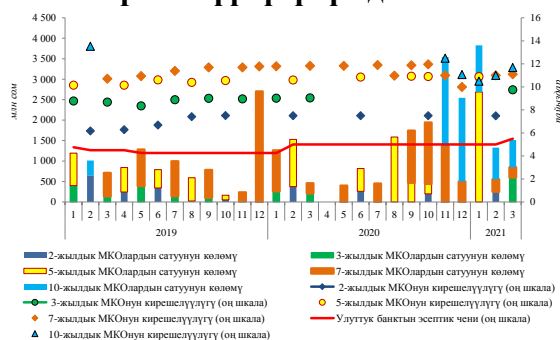
2020-жылдын февралынан тартып Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан жүгүртүү мөөнөтү 12 айлык МКВ гана сунушталган. МКВ сунушунун орточо айлык көлөмү өтүп жаткан жылдын январь-март айларында 2020-жылга салыштырганда

14,5 пайызга көбөйгөн. Суроо-талаптын жана сатуунун көрсөткүчтөрү 2020-жылдын I чейрегинен тартып кыйла жогору болгон. Жалпысынан алганда, сунуштун көлөмү кароого алынган мезгил ичинде 640,0 млн сомду, суроо-талаптын көлөмү – 442,0 млн сомду, ал эми сатуунун көлөмү 261,8 млн сомду түзгөн.

Отчеттук мезгилдеги жалпы орточо салмактанган кирешелүүлүк 5,92 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (2020-жылдын IV чейрегине салыштырмалуу -0,03 п.п.).

МКВны сатуу көлөмү аз болгондугуна байланыштуу, жүгүртүүдөгү алардын көлөмү жыл башынан тартып 59,5 пайызга, 330,2 млн сомго чейин кыскарган.

3.2.2-график. Мамлекеттик казына облигацияларын сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

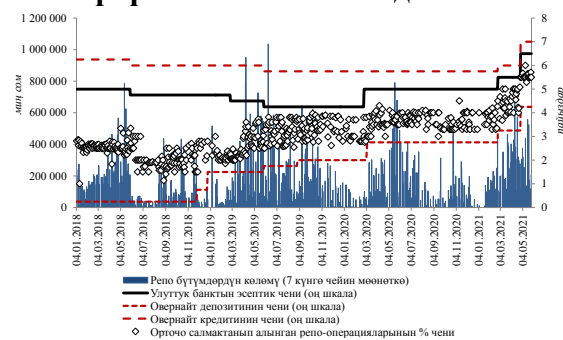
2020-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 31,1 пайызга көп. Суроо-талап, МКО жайгаштыруунун сунушталган көлөмүнөн ашып, 5,4 млрд сомду (+27,0 пайызды) түзгөн. 10 жылдык баалуу кагаздарга суроо-талап МКОго жалпы суроо-талаптын 45,6 пайызын, 5 жылдык баалуу кагаздарга суроо-талап – 25,3 пайызды түзгөн. Кошумча жайгаштырууларды эсепке алуу менен, МКОну сатуунун жалпы көлөмү 6,7 млрд сомду түзөт.

Жалпы орточо алынган кирешелүүлүк 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырмалуу олуттуу өзгөргөн жок жана 10,5 пайызды түзгөн.

Кароого алынган мезгилдин жыйынтыгы боюнча жүгүртүүдөгү МКО көлөмү¹ жыл башынан тартып, институционалдык инвесторлордун жана юридикалык жактар-резиденттердин портфелинин көлөмү өсүшү эсебинен 10,7 пайызга, 58,6 млрд сомго чейин көбөйгөн.

Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногу

3.2.3-график. Банктар аралык кредиттик ресурстар рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

эмес. Стандарттуу бүтүмдөр чет өлкө валютасында акыркы жолу 2020-жылдын октябрында жүргүзүлгөн.

Банктар аралык рынокто орточо салмактанып алынган чен 2021-жылдын I чейрегинде 4,15 пайыз деңгээлинде түптөлүп, 2020-жылдын IV чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырмалуу 0,36 п.п. арткан. Банктар аралык кредиттердин орточо алынган мөөнөтү 6 күнгө чейин (2020-жылдын октябрь-декабрында 7 күн) кыскарган.

Мамлекеттик казына облигациялары

2021-жылдын I чейрегинде МКО эсебинен карыз алуу көлөмү 2020-жылдын III жана IV чейректерине салыштырмалуу кыскарган, бирок 2020-жылдын I жана II чейректерине караганда жогору түптөлгөн. Айрыкча, 5 жана 10 жылдык баалуу кагаздарга көбүрөөк суроо-талап болгондугу байкалган.

Аукциондордо МКО сунушунун жалпы көлөмү 4,0 млрд сомду түзгөн, бул

2021-жылдын I чейрегинде кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногунда катышуучулардын жигердүүлүгү өткөн чейрекке салыштырмалуу жогорулаган.

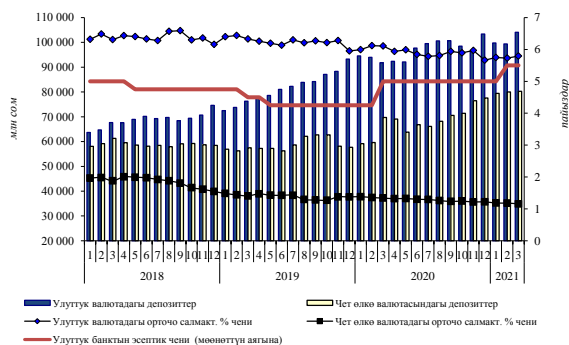
2021-жылдын январь-март айларында банктар аралык рынокто 7 613,8 млн сом суммасына бүтүмдөр келишилген, бул 2020-жылдын IV чейрегиндегиге караганда 31,7 пайызга жогору. Бардык жүргүзүлгөн бүтүмдөр (131) репо-операциялар болгон. Улуттук валютада стандарттуу операциялар 2019-жылдын апрелинен тартып жүргүзүлгөн

¹ Чет өлкө валютасында номинацияланган МКОну эске албаганда.

Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын динамикасы

Коммерциялык депозиттеринин

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча депозиттик база өскөн, ошол эле учурда чет өлкө валютасында депозиттердин өсүшүнүн туруктуу тенденциясы байкалууда.

2021-жылдын март айынын акырына карата абал боюнча банктардын депозиттик базасы 2020-жылдын декабрына салыштырмалуу 1,9 пайызга жогорулап, 184,4 млрд сомду түзгөн. Чет өлкө валютасында 3,5 пайызга, сом түрүндө 80,3 млрд сомго чейин депозиттердин көбөйүшү депозит базасынын өсүшүнө негизги салым кошкон. Ошол эле учурда, АКШ доллары түрүндөгү депозиттер жыл башынан тартып 2,0 пайызга, ал эми депозиттердин долларлашуусу 43,6 пайызды түзүп, 0,7 п.п. өскөн, валюта курсунун алсызданышы 0,6 п.п. өлчөмүндө салым кошкон.

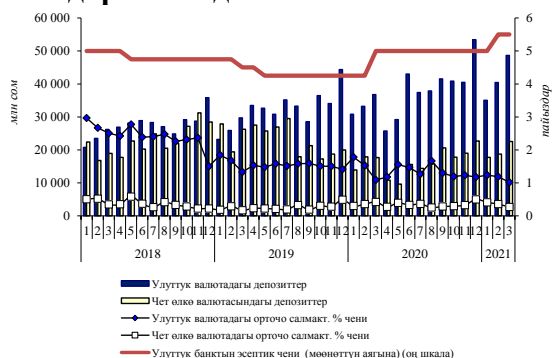
Жалпы алганда, 2021-жылдын март айынын акырында улуттук валютадагы депозиттер жыл башынан тарта 0,7 пайызга, 104,1 млрд сомго чейин өсүшүн көрсөткөн, ошол эле учурда январь жана февраль айында 2020-жылдын акырына салыштырмалуу 3,5 жана 3,8 пайызда түптөлгөн.

2021-жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча мөөнөттүү депозиттердин үлүшү улуттук валютадагы депозит базасынын түзүмүндө 2020-жылдын акырына салыштырмалуу 0,8 п.п. өсүп, 47,4 пайыз деңгээлинде түптөлгөн. Улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттердин түзүмүндө жыл башынан тартып 6 айлык мөөнөткө чейинки депозиттердин үлүшү 4,7 п.п., 38,0 пайызга чейин кыйла өскөн. Чет өлкө валютасындагы мөөнөттүү депозиттердин үлүшү 0,5 п.п., 26,2 пайызга чейин кыскарган. Ал эми чет өлкө валютасындагы депозиттердин жүгүртүү мөөнөтү боюнча артыкчылык берүү тууралуу 1 жыл жана андан узагыраак мөөнөттөгү депозиттердин үлүшү 4,9 п.п., 33,4 пайызга чейин өскөндүгүн белгилеп кетүүгө болот.

Кароого алынган чейректе жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү байкаларлык деңгээлде жогорулагандыгы белгиленген: өткөн жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда 21,9 пайызды 183,2 млрд сомго чейинкини түзгөн. Улуттук валютада жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү 23,2 пайызга, 124,2 млрд сомго, чет өлкө валютасында – 19,3 пайызга, 59,0 млрд сомго чейин өскөн.

Депозит базасынын жалпы дюрациясы 2021-жылдын мартынын аягына карата (жыл башынан тартып өзгөрбөстөн) 5,1 айды түзүп, мөөнөттүү депозиттердин дюрациясы 13,5 айга чейин төмөндөгөн (-0,1 ай).

3.2.5-график. Коммерциялык банктардын мөөнөттүү депозиттеринин агымдарынын динамикасы

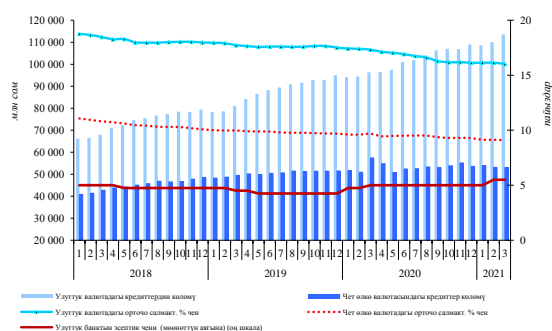
2021-жылдын январь-март айларында жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чендер 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,22 п.п., 0,89 пайызга чейин төмөндөгөн. Улуттук валютадагы жаңыдан кабыл алынган депозиттер боюнча чендер 2020-жылдын январь-март айларына салыштырганда 0,32 п.п. кыскарып, 1,15 пайызды түзгөн, чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча чендер 0,01 п.п. төмөндөп, 0,34 пайызды түзгөн. Улуттук валютадагы

жаңыдан кабыл алынган мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 0,29 п.п., 9,24 пайызга чейин, чет өлкө валютасында – 0,07 п.п., 2,95 пайызга чейин чени жогору болгон мөөнөттүү депозиттердин үлүшү көбөйүшүнөн улам өскөн. Улуттук валютада орточо салмактанып алынган чендер 1 айга чейинки депозиттерден тышкары бардык мөөнөттөр боюнча өсүп, ал эми чет өлкө валютасында бардык мөөнөттөр боюнча төмөндөгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата депозиттер рыногунда концентрациялануу индекси¹ жыл башынан тартып 0,01 пайыздык пунктка 0,10го чейин жогорулаган, бул концентрациялануунун орточо деңгээлин жана рынокто бирдей үлүшкө ээ болгон он катышуучу иш алып барып жаткандыгын күбөлөндүрөт.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын кредиттик карызынын мезгилдин акырына карата динамикасы

2021-жылдын I чейрегинде коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү өсүшүн уланткан. 2021-жылдын март айынын акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфели 2020-жылдын декабрынын акырына салыштырмалуу 2,5 пайызга жогорулап, 166,6 млрд сомду түзгөн. Кредит портфелинин өсүшүнүн негизги фактору катары улуттук валютадагы кредиттердин 4,2 пайызга, 113,6 млрд сомго чейин көбөйүшү саналган. Чет өлкө валютасында кредит портфели 1,0 пайызга, 53,0 млрд сомго чейин

төмөндөгөн. АКШ долларындагы кредиттер номиналдуу мааниде жалпысынан өтүп жаткан жылдын март айынан улуттук валюта нарксыздана баштагандан тартып төмөндөгөн.

2021-жылдын март айынын акырында кредит портфелинин долларлашуу деңгээли тарыхый төмөнкү маанини жаңылантып, 1,1 пайыздык пунктка, 31,8 пайызга чейин кыскарган. Мында, АКШ долларынын курсун өзгөрүү жагына корректировкалоо менен долларлашуу деңгээли 2,0 пайыздык пунктка, 31,3 пайызга чейин төмөндөгөн.

Жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 2021-жылдын I чейрегинде 2020-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда 14,2 пайызга көбөйүп жана 32,5 млрд сомду түзүү менен, кыйла өскөн. Мында улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттердин көлөмү 2020-жылдын тиешелүү чейрегине карата 28,2 пайызга, 26,4 млрд сомго чейин кыйла жогорулаган, өсүш бардык мөөнөттөр боюнча байкалган. Чет өлкө валютасында кредиттер азаюусун уланткан, алардын көлөмү 22,2 пайызга, 6,2 млрд сомго чейин кыскарган. Мындай төмөндөө бардык мөөнөттөр боюнча белгиленген.

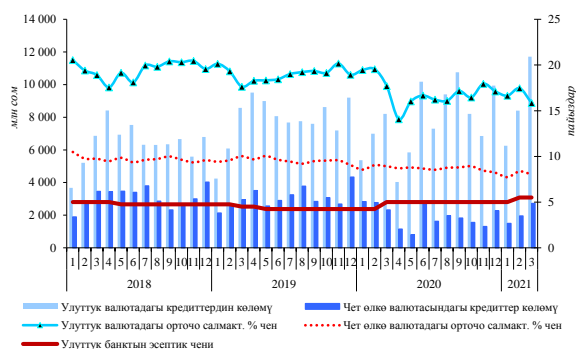
2021-жылдын I чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер 2020-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда өнөр жайда (-22,8 пайызга) төмөндөөсүн көрсөткөн, коронавирус инфекциясынын пандемиясынан улам өткөн жылдын базасы төмөн болгондугуна байланыштуу, соода (+40,7 пайыз) жана айыл чарба (+35,6 пайыз) чөйрөсүндө жигердүүлүк күчөшү байкалган. Чет өлкө валютасында жаңыдан берилген

¹ Бул индекс банктардын портфелинде көрсөткүчтүн концентрациялануу деңгээлин көрсөтөт. Концентрациялануу деңгээли Херфиндаль-Хиршмандын индекси эсептөө методикасы боюнча эсептелет жана көрсөткүчтүн салыштырма салмагынын квадраттарынын жалпы көлөмдөгү суммасын түшүндүрөт. Индекс 0дөн 1ге чейинки маанини кабыл алат. Индекстин 0,10дон кем мааниси концентрациялануунун төмөн деңгээлине; 0,10дон 0,18ге чейин – концентрациялануунун орточо деңгээлине; 0,18ден жогору – концентрациялануунун жогорку деңгээлине дал келет. Мисалы, 0,50гө барабар концентрациялануу индекси, рынокто бирдей үлүштөгү эки катышуучунун, ал эми 0,3 – үч катышуучунун катышуусуна эквиваленттүү ж.б.

кредиттердин түзүмүндө кредиттердин көлөмү транспорттон тышкары (+96,6 пайыз) калган бардык тармактарда олуттуу түрдө кыскарган.

2021-жылдын I чейрегинде улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча дюрация 2020-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 1 айга кыскарып, 24 айды түзгөн, чет өлкө валютасында ал эки айга кыскарган жана 31 ай деңгээлинде түптөлгөн.

3.2.7-график. Мезгил ичинде коммерциялык банктар тарабынан жаңыдан берилген кредиттердин динамикасы

2021-жылдын январь-март айларында улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чендер 2020-жылдагы ушул эле көрсөткүчкө салыштырганда 2,25 пайыздык пунктка, 16,65 пайызга чейин төмөндөгөн. Чендердин төмөндөшү өнөр жай жана ипотека, ошондой эле байланыш тармактарынан башка бардык тармактарда байкалган. Негизги тармактардын ичинен даярдоо жана кайра иштетүү (-5,85 п.п.), керектөө кредиттери (-3,48 п.п.), соода (-3,19 п.п.)

секторлорунда чендер олуттуу төмөндөгөн. Чет өлкө валютасындагы чендер 0,79 пайыздык пунктка, 8,04 пайызга чейин кыскарган, бул чет өлкө валютасында бардык жаңыдан берилген кредиттердин негизги үлүшүн ээлеген соода секторундагы кредиттердин ченинин 1,10 пайыздык пунктка төмөндөшүнүн эсебинен жүргөн.

Кредиттөө рыногунун жалпы концентрациялануу көрсөткүчү туруктуу болуп, 0,09 деңгээлинде түптөлгөн, бул концентрациялануунун төмөн деңгээлине ылайык келет жана рыноктогу он бир банктын ортосунда бөлүнүшүнө эквиваленттүү болуп саналат. Тармактык концентрациялануу көрсөткүчү 0,31 түзгөн, бул кредиттөөнүн негизги үч сектору тууралуу билдирет.

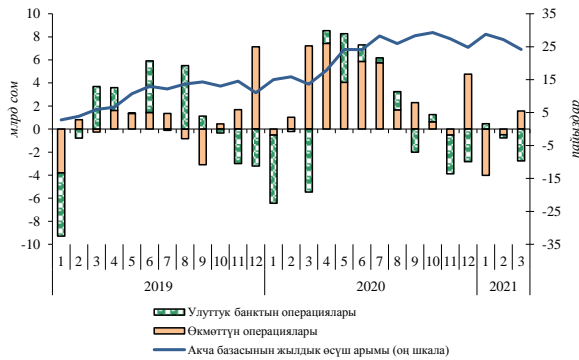
2021-жылдын март айынын жыйынтыгы боюнча кредит портфелинин сапаты төмөнкүчө мүнөздөлөт: кредит портфелиндеги мөөнөтү өткөн кредиттердин үлүшү 0,3 п.п. жогорулап, 2,6 пайызды түзгөн. Кредит портфели боюнча пролонгацияланган кредиттердин салыштырма салмагы жогору деңгээлде сакталууда, ошондой болсо да, январда болжол менен рекорддук 15,9 пайыздан, февралда 15,2 пайыз – марттын аягында 14,6 пайызга чейин (жыл башынан тартып +1,0 п.п.) төмөндөөгө карай тенденция байкалууда, бул банк тутумунун туруктуулугунун тобокелдиги кыскаргандыгын тастыктайт.

3.3. Монетардык индикаторлор динамикасы

Акча базасы

Акча базасы 2021-жылдын I чейрегинде жогорулатуунун кыска циклинен кийин калган мезгилде Улуттук банк жана мамлекеттик башкаруу органдары жүргүзгөн операциялардан улам төмөндөө трендин көрсөткөн.

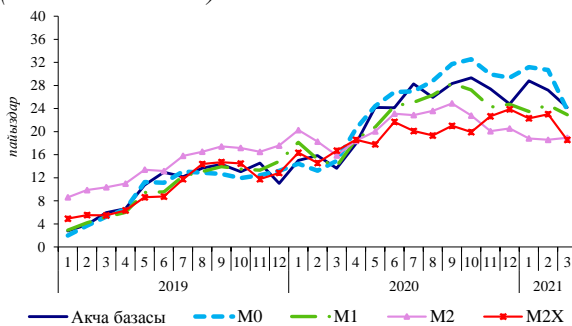
3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

Жылдык мааниде камга коюлган акча жогорулоо динамикасын улантып, 24,2 пайызга же 27,6 млрд сомго өскөн.

Акча топтомдору

3.3.2-график. Акча топтомдорунун номиналдык өсүш арымы (жылдык мааниде)

18,6 пайыз жылдык өсүштү көрсөткөн, жана чейректин акырында 281,4 млрд сомду түзгөн. Мында отчеттук мезгил ичинде M2X акча топтому 1,3 пайызга кыскарган.

Отчеттук чейрек ичинде M2X акча топтомуна камтылган депозиттер¹, негизинен, улуттук валютадагы депозиттердин 13,5 пайызга жана чет өлкө валютасындагы депозиттердин 17,5 пайызга көбөйүшүнөн улам, 15,1 пайызга өскөн. Мында, улуттук валютадагы депозиттер чейрек ичинде 1,3 пайызга, ал эми валюталык депозиттер 2,8 пайызга көбөйгөн.

Экономиканы кредиттөө² алгылыктуу өсүш арымын уланткан. 2021-жылдын отчеттук чейрегинде экономикага кредиттин жалпы көлөмү чейректин аягында 173,5 млрд сомду түзүү менен 10,2 пайызга өскөн. Банк секторунун кредит портфелинин көбөйүшү улуттук валютадагы кредиттер эсебинен (+19,0 пайыз) жүргөн, ал эми чет өлкө валютасында кредиттөө (-5,0 пайыз) бул көрсөткүчкө терс таасирин тийгизген. Отчеттук чейректин башынан экономиканы кредиттөө 2,7 пайызга өскөн.

Акча базасы 2021-жылдын I чейрегинде 141,8 млрд сом көлөмүндө түптөлүп, 2020-жылдын IV чейрегине салыштырмалуу 3,7 пайызга же 5,5 млрд сомго төмөндөгөн.

Ички валюта рыногунда чет өлкө валютасын сатуу боюнча Улуттук банктын 13,4 млрд сом суммасындагы операциялары камга коюлган акчанын көлөмүнүн кыскаруусуна таасирин тийгизген негизги фактору болгон. Ошол эле учурда, өкмөттүк операциялар 2,9 млрд сомго камга коюлган акчанын көбөйүшүнө терс таасирин тийгизген.

Акча жогорулоо динамикасын улантып,

Акча топтомдору акыркы жылдарда кыйла тездешинен кийин 2021-жылдын I чейрегинде өсүш арымы акырындык менен басаңдашын көрсөткөн.

Акча топтомдорунун көбөйүшү банктардан тышкары акчанын жылдык мааниде 23,7 пайызга өсүшүнүн эсебинен жүргөн. Ошол эле учурда отчеттук чейрек ичинде монетардык көрсөткүч 5,6 пайызга төмөндөгөн.

2021-жылдын I чейрегинде M2X акча топтому мурдагы чейректегидей эле,

¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда, жеке адамдардын, юридикалык жактардын жана башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери.

² Экономикага кредит – бул өкмөттүн жана резидент эместердин кредитин эске албаганда, банк тутумунун жеке адамдарга, юридикалык жактарга жана башка финансы-кредит мекемелерине берилген кредиттер, депозиттер жана баалуу кагаздар жана аларга чегерилген пайыздар түрүндөгү бардык талаптарын чагылдырган көрсөткүч.

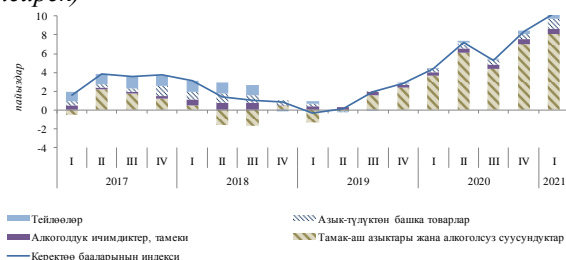
4-глава. Инфляция динамикасы

2021-жылдын башынан тартып, дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалардын өсүшүнөн улам, Кыргыз Республикасында азык-түлүк инфляциясынын тездеши байкалган. Кароого алынган мезгилде дүйнөнүн бардык өлкөлөрүндө, ошондой эле ЕАЭБ өлкөлөрүндө дал ушул социалдык маанилүү товарларга болгон баа көтөрүлгөндүгү байкалган. Өсүмдүк майы жана кумшекерди кымбаттатуу тенденциясы сакталууда, алардын наркы азык-түлүктүн глобалдуу рыногунун баа конъюнктурасынан көз каранды болот.

4.1. Керектөө баа индекси

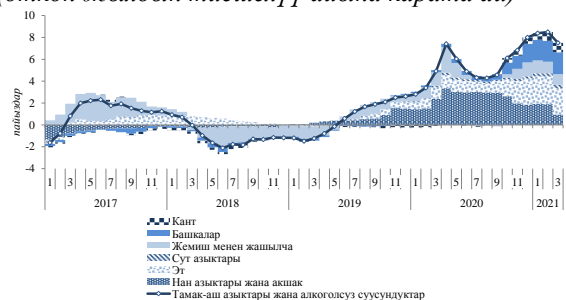
4.1.1-график. Керектөө баа индексинин түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

4.1.2-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүккө баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

4.1.3-график. Жылдык керектөө баа индексиндеги азык-түлүктөн башка товарларга баалар салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

Өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу, база жогору болгондуктан күйүүчү-майлоочу майларга болгон баа төмөн болгон. Бирок, 2021-жылдын башынан тартып мунайга болгон дүйнөлүк баанын өсүшү, ошондой эле ички рынокко толугу

2021-жылдын I чейрегинде (тиешелүү чейрекке карата чейрек) инфляциянын жылдык мааниси 10,3 пайызды түзгөн. Кароого алынган мезгил аралыгында керектөө бааларынын деңгээлине ар башка, көбүнчө монетардык эмес факторлордун таасири тийип турган.

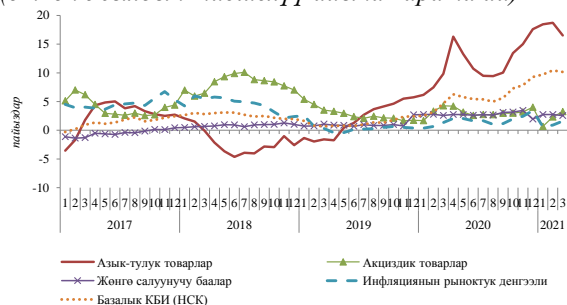
Каралып жаткан чейрегинин ичинде негизинен “майлар жана тоң майлар”, “мөмө-жемиштер жана жашылчалар”, “эт” жана “кумшекер” кымбаттаган. “Нан азыктары жана акшактар” жана “балык азыктары” топторунда баалардын кескин өзгөрүүсү байкалган жок. Кароого алынган мезгил аралыгында керектөө бааларынын өсүшүнө, негизинен, азык-түлүк товарларына жалпы дүйнөлүк баанын жогорулоосу, ошондой эле Кыргызстанда эт экспортунун өсүшү негизги факторлордон болгон.

Азык-түлүк товарларына баа индекси, кароого алынып жаткан мезгил ичинде 2020-жылдын тиешелүү чейрегине салыштырганда 17,9 пайызга өскөн.

Азык-түлүктөн башка товарлар 2021-жылдын I чейрегинде 2020-жылдын чейрегине салыштырмалуу баасы 3,7 пайызга өскөн. Азык-түлүктөн башка товарларга баанын өсүшүнө “кийим-кечек жана бут кийим” товарлар тобунун кымбатташы түрткү болгон. Анын баасы 3,2 пайызга жана «жаратылыш жана суюлтулган газ» категориялары – 13,3 пайызга өскөн. Үй тиричилигинин буюмдары жана тиричилик техникасы 4,7 пайызга кымбаттаган.

менен басым жасаган россиялык мунайды кайра иштеп чыгаруучу заводдордо дүң-сатуу бааларынын жогорулоосу дагы байкалган.

4.1.4-график. Товарлар топтору боюнча керектөө баа индексинин динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

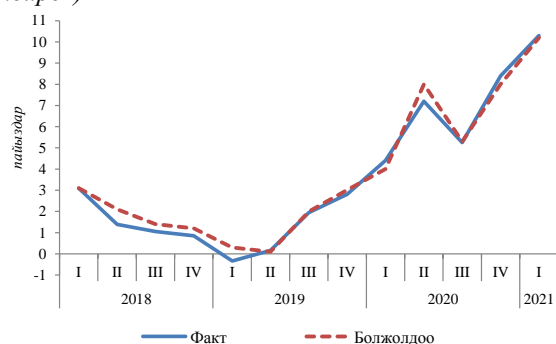

жогорулаган.

Рынок инфляциясы өтүп жаткан жыл башынан тартып тездей баштаган жана 2021-жылдын март айында 1,6 пайызды түзгөн. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин методикасы боюнча эсептелинген базалык инфляциянын көрсөткүчү¹ (азык-түлүк жана энергетикалык товарларды кошпогондо), жылдык мааниде 2021-жылдын I чейрегинде 10,2 пайызды түзгөн.

4.2. Болжолдоону факты менен салыштыруу

4.2.1-график. Керектөө баа индексинин айкын жана болжолдуу мааниси (өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

«Транспорт» кызмат көрсөтүү топторуна баанын жогорулашына байланыштуу, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баанын орточо өскөндүгү (8,3 пайыз), ошондой эле “тойканалар жана мейманканалар” тобунда өсүш (1,4 пайыз) байкалган. Байкоого алынган чейрек ичинде алкогольдук ичимдиктер жана тамеки буюмдарына баа индекси 2021-жылдын январь айында тамеки буюмдарына акциздик чендердин пландуу көбөйүшүнөн улам 6,0 пайызга

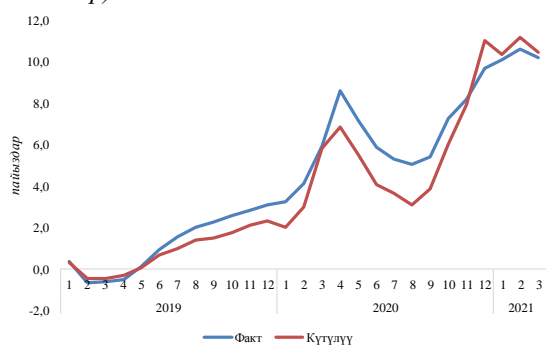
2021-жылдын I чейрегинде айкын инфляция Улуттук банктын болжолдоосунан 0,1 п.п. жогору түптөлгөн.

Инфляциянын күтүлүп жаткан маанисинин айкын маанисинен четтөөсү азык-түлүк товарларынын дүйнөлүк рыногунда баалардын улам жогорулашына байланыштуу, азык-түлүк инфляциясынын арымы тездеши менен шартталган.

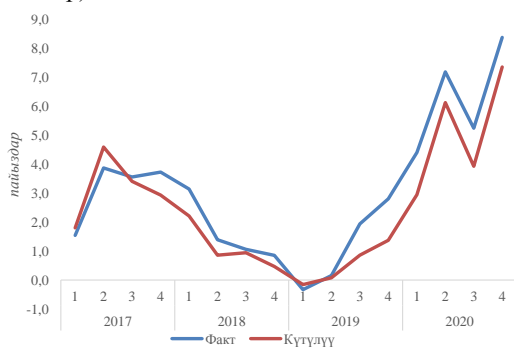
¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин 2020-жылдын 29-апрелиндеги №9 методикага ылайык эсептөөлөрү: баа индекстеринин олуттуу өзгөрүүлөрүнө дуушар болгон айрым азык-түлүк товарларынын, кийим-кечелердин, бут кийимдердин, турак жай-коммуналдык кызмат көрсөтүүлөрдүн, медициналык кызматтардын, транспорттук товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн аталыштары алынып салынган.

4.3. Инфляциялык күтүүлөр¹

4.3.1-график. Инфляциянын айкын мааниси жана ишканалардын күтүлүп жаткан инфляциясы (пайыздар)

4.3.2-график. Инфляциянын айкын мааниси жана үй чарбаларынын күтүлүп жаткан инфляциясы (пайыздар)

Кыргыз Республикасында инфляциялык күтүүлөрдүн деңгээлине баа берүү деңгээли үй чарбаларын (5000 респондент) жана ишканаларды (250 ишкана) сурамжылоо аркылуу жүзөгө ашырылат. Үй чарба сектору коммерциялык уюм тарабынан 2015-жылдан тартып чейрек сайын сурамжыланган.

2018-жылдан тартып, Кыргыз Республикасынын статистика комитети тарабынан үй чарбаларын – чейрек сайын, ишканаларды – ай сайын сурамжылоо жүргүзүлөт.

2021-жылдын I чейрегинде ишканалардын инфляциялык күтүүлөрү айкын инфляция көрсөткүчүнөн бир аз жогору болгон (2021-жылдын март айында 10,5 пайыз).

2020-жылдын IV чейрегинде (өтүп жаткан жылдын чейрегине карата чейрек) үй чарбалары инфляцияны 7,4 пайыз деңгээлинде болжолдогон. Мында айкын мааниси 8,4 пайызды түзгөн.

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматынын негизинде.

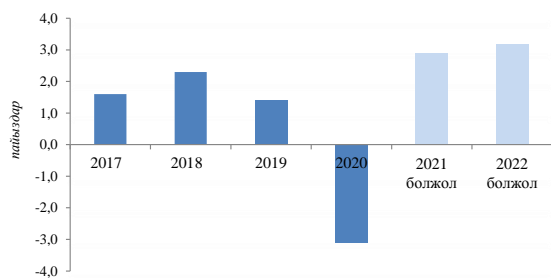
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоолор

5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө божомолдор

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

Россия

5.1.1.1-график. Россиянын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү (жылга карата жыл)

Булагы: ЭВФ, «Блумберг» маалымат агенттиги, Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги, Россия Банкы

Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин маалыматтары боюнча, кыска сыяктуу эле, орто мөөнөттүү горизонтто экономикалык өнүгүү траекториясында жогорку белгисиздиги сакталууда, ал экономикалык гана эмес, эпидемиологиялык факторлор менен дагы аныкталат. 2021-жылдын башында негизги экономикалык көрсөткүчтөр 2020-жылдын аягындагы көрсөткүчкө жакын деңгээлде сакталган, ошондой болсо да

экономиканы калыбына келтирүү азырынча аягына чыга элек.

Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлигинин болжолдоосу боюнча, 2021-2023-жылдары Россиянын айкын ИДӨсү тиешелүүлүгүнө жараша 2,9; 3,2 жана 3,0 пайызга өсөт. Россия Федерациясынын Экономиканы өнүктүрүү министрлиги 2020-жылы базанын жогорулоосунан улам жана ОПЕК+ бүтүмүнүн алкагында мунай өндүрүүнү акырындык менен көбөйтүүгө байланыштуу, 2021-жылга ИДӨ болжолдоосун 3,3 пайыздан 2,9 пайызга чейин корректировкалаган. ИДӨ өсүшүнө товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөнүн өсүшү, негизги капиталга инвестициялардын артышы негизги салым кошо тургандыгы күтүлүүдө. Мында, өтүп жаткан жылы импорттун озгон арымдагы калыбына келүүсүн, ошондой эле төмөндөтүлгөн деңгээлде мунайдын жана мунай заттарын сактоону эске алуу менен таза экспорт ИДӨгө терс салым кошот.

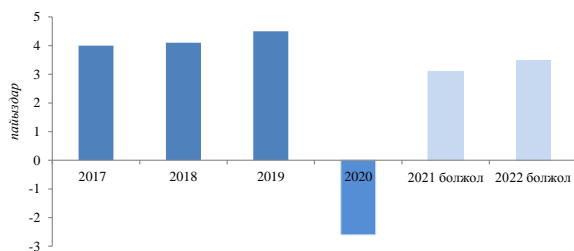
Россия Банкы 2021-жылга ИДӨнүн өсүшүнүн болжолдоосун 3-4 пайыз диапазонунда сактап калган. Кыйла жогорку суроо-талаптан улам, үй чарбаларынын керектөөлөрү кыйла жигердүү калыбына келүүсүнүн, чекене кредиттөөнүн тескөөгө алынган кирешелеринин, ошондой эле каражат топтоолордун нормаларынын азаюусунун эсебинен, Россия экономикасы өтүп жаткан жылдын экинчи жарым жылдыгында эле пандемияга чейинки деңгээлге жетише ала тургандыгы күтүлүүдө.

Жогорулатылган инфляциялык күтүүлөрдү жана бүтүндөй процесстерди эске алуу менен, Россия Банкы 2021-жылга инфляция боюнча болжолдоосун 4,7-5,2 пайыз чегинде арттырган. Бул өтүп жаткан жылдын февраль айына караганда 1,0 п.п. жогору. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын шартында жылдык инфляция деңгээли Россия Банкынын койгон максатына 2022-жылдын ортосунда кайтып, андан ары 4,0 пайыздын тегерегинде болот.

Казакстан

5.1.1.2-график. Казакстандын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

болжолдоолоруна ылайык өнүгүп жатат (2021-жылы 3,4-3,7 пайыз диапазонунда өсүш күтүлүүдө).

Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин болжолдоосуна ылайык, 2021-жылы Казакстандын экономикасы 3,1 пайыз өсүшү күтүлүүдө (2,8 пайыз ордуна).

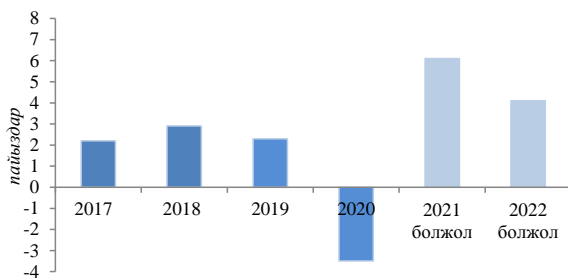
Дүйнөлүк банктын Data, Digitalization and Governance (2021-жылдын апрели) жаңыртылган отчетуна ылайык, Казакстан улуттук экономикасы 2021-жылы 3,2 пайызга (буга чейинки болжолдо көрсөтүлгөн 2,5 пайыздын ордуна), 2022-жылы – 3,5 пайызга, 2023-жылы – 4,3 пайызга өсүшү күтүлүүдө. Мында 2021-жылы Эл аралык валюта фонду ушундай эле өсүш арымын, ал эми 2022-жылы – 4,0 пайызды болжолдойт.

Жылдык инфляциянын орто мөөнөттүү болжолдоолору буга чейинки баа берүүгө салыштырмалуу олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болгон жок. 2021-жылдын аягына карата инфляция боюнча 4,0-6,0 пайыз максаттуу диапазондун жогорку чегине карата жылдык инфляциянын деңгээли бара-бара басаңдашы күтүлүүдө. Инфляция боюнча 4-6 пайыз максаттуу чекке жетишүү үчүн 2021-жылы дагы деле жогорку деңгээлде сакталып жаткан азык-түлүккө баанын өсүшү басаңдаганы негизги фактор болуп саналат.

АКШ

5.1.1.3-график. АКШнын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

арымы төмөндөөсү, калкты масштабдуу вакцинациялоо, өбөлгө түзүүчү фискалдык жана монетардык саясаттын сакталышы менен катар ири дүйнөлүк экономикаларда карантин чектөөлөрүнүн басаңдашы – мунун бардыгы, жалпысынан, керектөөчүлүк жана инвестициялык суроо-талаптын, ошондой эле эл аралык сооданын калыбына келүүсүн шарттайт. Социалдык аралыкты сактоо мүмкүндүгү жана чектөөлөр алынгандан кийин жогорку белгисиздик жагдайлары дүйнөлүк экономиканын арымын активдештирүүнү чектеши мүмкүн.

Казакстандын 2021-жылга экономика боюнча болжолдоолору буга чейинки көрсөткүчтөрдөн жогору. Мында экономикалык динамикага пандемияга байланыштуу белгисиздик жана мунайга болгон дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү коррективдик киргизиши мүмкүн.

Казакстан Республикасынын Улуттук банкынын маалыматы боюнча, ички экономикадагы жагдай акырындык менен жакшырып жана Улуттук банктын

АКШнын экономикалык өсүшүнүн келечеги вакцинациялоо кампаниясынын башталышы жана экономиканы жана калкты колдоого алуу боюнча масштабдуу бюджеттик чаралардан улам жакшыртылган. Бирок коронавирус инфекциясынын андан ары жайылуу тобокелдиги сакталууда.

Аналитиктердин болжолдоолоруна ылайык, дүйнөдө коронавирустун 2021-жылдын II чейрегинен тартып жайылуу

АКШ Конгресси тарабынан кабыл алынган ЭВФтин баа берүүсү боюнча, 1,9 трлн АКШ доллары көлөмү менен экономиканы өбөлгөлөө боюнча чаралардын жаңы топтому өлкөнүн ИДӨсү үч жыл аралыгында 5-6 пайызга көбөйүшүнө алып келиши ыктымал.

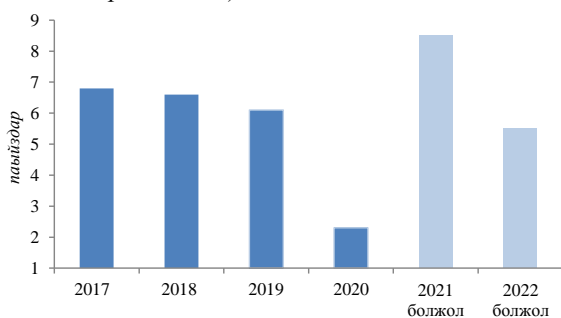
АКШ ФРС, АКШнын ИДӨсү 2021-жылы 4,2 пайыздан 6,5 пайызга чейин жана 2022-жылы – 3,2 пайыздан 3,3 пайызга чейин өсүш арымы боюнча болжолдоосун жакшыртты.

ФРС, иш менен камсыз болуунун максималдуу деңгээлине жеткенге чейин пайыздардын төмөнкү чегин жана келечекте инфляциянын орточо алганда 2 пайыз деңгээлин сактоо ниетин тактады. Иш жигердүүлүгүнүн акырындык менен калыбына келүүсү, энергия ресурстарына болгон баанын жогорулашы жана дүйнөлүк рынокто азык-түлүктүн кымбатташынын натыйжалары 2021-жылы инфляциянын тездешинин негизги факторлорунун бири болуп калат. Инфляция боюнча АКШнын ФРС болжолу 2021-жылы 1,8 пайыздан 2,4 пайызга чейин жана 2022-жылы – 1,9 пайыздан 2,0 пайызга чейин, 2023-жылы – 2,0 пайыздан 2,1 пайызга чейин жогорулатылган.

Кытай

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүшү

(жылга карата жыл)

Булагы: Кытайдын Улуттук статистикалык бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

өлкөнүн экономикасынын өсүшү боюнча аналитиктердин күтүүлөрү 8,6 пайыз экендигин көрсөткөн.

Аналитиктердин, анын ичинде Эл аралык валюта фондунун болжолдоолору күбөлөнгөндүргөндөй, Кытай экономикасынын өсүшү 8,4 пайыз деңгээлинде түптөлөт.

Улуу Британиядагы Экономикалык жана иштиктүү изилдөөлөр борборуна ылайык (CEBR), Кытай 2028-жылы, болжолдонгон мөөнөттөн беш жыл эрте АКШдан озот жана дүйнөнүн алдыңкы экономикасынан болуп калат. Кытайдын экономикасы 2025-жылга чейин 5,7 пайыз ар жылдык өсүшүн көрсөтөт, мындан кийин 2026-2030-жылдары 4,5 пайызга чейин бир аз басаңдайт. Мындай жагдайга, аналитиктердин пикири боюнча, пандемия менен күрөшүү боюнча Кытай бийлигинин натыйжалуу иш-аракеттери шарт түзөт.

Жалпы Кытай жыйыны тарабынан өлкөнүн эл өкүлдөрүнүн жактыруусуна ылайык, 2021-жылы өлкөнүн экономикасын өнүктүрүү планынын алкагында, өлкөнүн өкмөтү 2021-жылы инфляциянын максаттуу көрсөткүчүн 3,0 пайыз деңгээлинде аныктаган. ЭВФтин болжолдоосу боюнча, 2021-жылы КЭРде инфляция, 2020-жылдагы 2,4 пайыздан 1,2 пайызга чейин басаңдап, ал эми 2022-жылы 1,9 пайызга чейин тездейт.

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

2021-жылдын I чейрегинде Кыргыз Республикасынын экономикасынын өнүгүүсүнүн сырткы жана ички шарттарына COVID-19 пандемиясынын таасири сакталып турган. Дүйнөдө жана Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндө белгиленген экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүүсү ата

мекендик экономиканын да калыбына келүү тенденциясын шарттаган. Бирок республикада вакцинациялоонун жай арымы жана соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинин акырында COVID-19 жуктуруп алуулардын жаңы учурларынын саны көбөйүүсү менен бирге, өлкөдө соода байланыштарын толук масштабдуу күчтөндүрүүнү жана экономикалык жигердүүлүктү чектеп жатат.

Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору, анын ичинде энергия продукцияларынын рыноктору 2021-жылдын биринчи чейрегинде негизинен дүйнөлүк экономикалык жигердүүлүктүн күтүлүп жаткан калыбына келүүсүнө байланыштуу өсүштүн туруктуу тенденциясын көрсөттү. Орто мөөнөттүү келечекте, дүйнөлүк экономиканын жандануу келечегин эске алуу менен, бир баррель үчүн 65 АКШ доллары тегерегинде мунайга болгон дүйнөлүк баанын сакталышы күтүлүүдө.

2021-жылдын биринчи чейрегинде азык-түлүккө дүйнөлүк баалар өткөн жылдын экинчи жарымында белгиленген өсүш тенденциясын уланткан. Баалардын өсүшү көп жагынан май өсүмдүктөрүнүн начар түшүм берүүсү жана COVID-19 пандемиясынын кесепеттери менен шартталган. 2021-жылдын аралыгында дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалардын өсүш тенденциясы сакталары күтүлүүдө.

Дүйнөдө экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүүсү жана энергия продукцияларынын дүйнөлүк рыноктордо баалардын тиешелүү деңгээлде өсүшү Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикаларын күчөтүүнү шарттайт.

2021-жылы Россия ИДӨсү 2020-жылы 3,0 пайыз төмөндөшүнөн улам, 3 пайыз тегерегинде өсүшү күтүлүүдө. Ушундай түрдө, өтүп жаткан жылдын аягында Россия экономикасынын коронавирууска чейинки деңгээлин калыбына келтирүү күтүлүүдө. Тышкы экономикалык байланыштардын сакталышын эске алуу менен, Россиядагы экономикалык жигердүүлүктү күчөтүү 2021-жылы Кыргыз Республикасына акча которуулардын агылып кирүүсүнүн 5,5-6,0 пайызга өсүшүнө алып келет.

2021-жылы Казакстан экономикасынын жандануусу дүйнөлүк товар-чийки зат рынокторунда баалардын өсүшүнө жана дүйнөлүк экономиканын активдешүүсүнө байланыштуу болот – Казакстандын ИДӨсүнүн өсүшү 2020-жылы 2,6 пайызга төмөндөөсүнөн кийин 2021-жылы 3,4 пайыз деңгээлинде болору күтүлүүдө.

COVID-19 пандемиясынын терс натыйжалары менен чогуу алганда, азык-түлүк товарларына баанын глобалдуу өсүшү 2021-жылы Россия жана Казакстанда жогорулатылган инфляциялык басымды сактоо үчүн өбөлгө түзөт. Учурдагы күтүүлөргө ылайык, 2021-жылы соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү инфляция орто мөөнөттүү максаттуу көрсөткүчтөрдөн озот: Россияда 2021-жылы инфляция 4,7-5,2 пайыз диапазондо күтүлсө, Казакстанда инфляция 2021-жылы 6,0-6,5 пайыздын тегерегинде болжолдонот. Ушундай түрдө, соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү жогорку инфляция 2021-жылы Кыргыз Республикасындагы инфляцияга кошумча салым кошууну шарттайт.

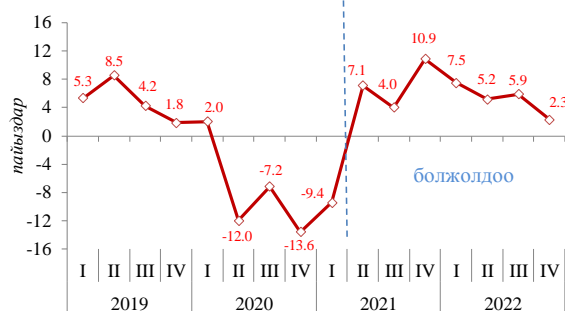
Кыргыз Республикасынын экономикасынын түзүмү иштелип чыккан болжолдоолордо тышкы сектордун параметрлеринин өзгөчө ролун алдын ала аныктайт. Глобалдык экономикалык таасирдин шартында мындай параметрлер аныктоочу мааниге ээ болот. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баалардын динамикасы, Кыргыз Республикасынын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүнүн экономикалык өнүгүү келечеги жана дүйнөлүк экономиканын өнүгүүсүнүн башка маанилүү индикаторлору сыяктуу тышкы экономикалык сектордун мындай параметрлери боюнча болжолдоолор дүйнөлүк изилдөө агенттиктеринин/институттарынын, өлкөлөрдүн расмий органдарынын жана эксперттик баа берүүлөрдүн негизинде берилет.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тышкы экономикалык шарттардын ар кандай айкалыштарынын таасири астында Кыргыз Республикасынын экономикасын жүргүзүү сценарийлерине баа берет жана акча-кредит саясатынын багыттарынын тиешелүү варианттарын иштеп чыгат.

2021-2022-жылдарда соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн экономикасынын өнүгүп келе жаткан тенденцияларын, ошондой эле орто мөөнөттүү келечекте дүйнөлүк товардык-чийки зат рынокторунда баалардын динамикасын эске алуу менен 2021-2022-жылдарга Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнүн төмөнкү болжолдоосу иштелип чыккан.

5.2.1-график. Реалдуу ички дүң өнүмдү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Кыргыз Республикасынын экономикалык жигердүүлүгү өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинде COVID-19 пандемиясынын терс таасири астында сакталган.

Бирок соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү жандануу жана товарлар жана жүргүнчүлөр үчүн чек арадан өтүүнүн коронавирустук режиминин бара-бара алынышы 2021-жылы Кыргыз Республикасында экономикалык жигердүүлүктүн активдешүүсүн шарттайт. Өтүп жаткан жылы

экономикалык жигердүүлүктүн күч алышына ык койгон тенденциянын далили болуп, 2020-жылдын апрелине салыштырганда 2021-жылдын апрель айында ИДӨнүн +14,6 пайыз деңгээлде өсүшү болуп саналат. Мындай өсүш, негизинен, “Кумтөрдү” эсепке албаганда соода, транспорт жана өнөр жай секторлорунда өндүрүштүн калыбына келүүсүнүн эсебинен калыптанган.

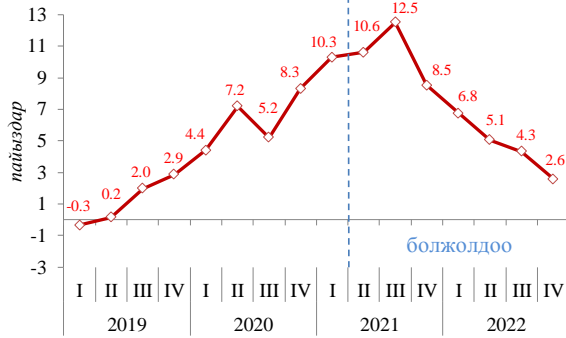
Экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү тенденциясы сакталган шартта, өлкөдө Кыргыз Республикасынын ИДӨ өсүшү 2021-жылы 4,0-4,5 пайыз деңгээлдин тегерегинде күтүлөт (буга чейинки болжолдоого караганда -2,0 п.п.). «Кумтөр» ишканаларын эске албаганда айкын ИДӨ өсүшү 2021-жылы 5,8 пайыз тегерегинде күтүлөт (буга чейинки болжолдоодо 2021-жылы «Кумтөрдү» кошпогондо 1.1 пайыздык пунктка жогорураак ИДӨ өсүшү күтүлгөн).

2021-жылы ИДӨ өсүшү боюнча болжолдоону кайрадан карап чыгуунун негизги факторлору болуп кийинкилер саналат: (i) өтүп жаткан жылдын биринчи чейрегинин көп бөлүгүндө сакталуучу, товарлар жана жүргүнчүлөр үчүн чек арадан өтүү жол-жоболорунун татаалдыгы, (ii) өтүп жаткан жылы “Кумтөр” кен казып алуу жеринде алтынды өндүрүү боюнча күтүүлөрүн төмөндөтүү жагына корректировкалоонуусу.

Экономикалык жигердүүлүктү калыбына келтирүү тенденциясы жөнүндө божомолдоону эске алуу менен, 2022-жылы айкын ИДӨ өсүш арымы 5,0 пайыз тегерегинде, “Кумтөрдү” эсепке алуусуз ИДӨ өсүшү 5,5 пайыз деңгээлинде күтүлөт.

2021-жылы Кыргыз Республикасынын экономикасында тышкы факторлор менен шартталган инфляциялык басымдын өсүшү күтүлөт: дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда баалардын өсүшү жана соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын өсүшү.

5.2.2-график. Инфляцияны болжолдоо
(өткөн жылдын чейрегине карата чейрек)

2020-жылдын аягында белгиленген азык-түлүк товарларына болгон баанын өсүшү, өлкөдө инфляциялык басымдын жогорулашын шарттайт жана көбүнесе чектелген сунуштун эсебинен түптөлөт: 2020-2021-жылы айыл чарба сезонунда күн карама майы жана кумшекерди өндүрүү төмөндөгөн.

Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунун эксперттеринин болжолдоолорун эске алуу менен, өтүп жаткан жылдын аягына чейин өзүнчө

азык-түлүк товарларына дүйнөлүк баанын өсүш тенденциясынын сакталышын күтүүгө болот.

Ушундай түрдө, бардык күтүлүп жаткан ички жана тышкы факторлорду жана тобокелдиктерди эске алуу менен, инфляция 2021-жылдын акырына карата (2021-жылдын декабры 2020-жылдын декабрына карата) 9,0 пайыздын тегерегинде болжолдонууда, инфляциянын орточо мааниси 10,0 пайыз деңгээлге жакындашы мүмкүн.

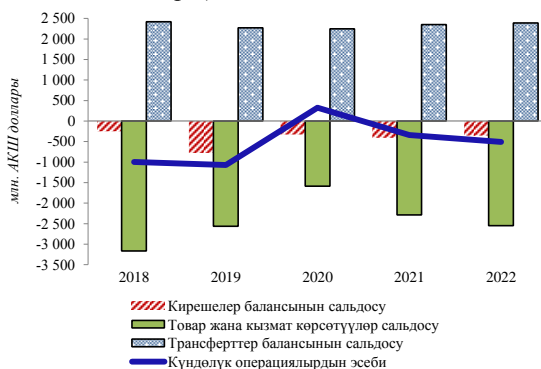
2021-2022-жылдарга карата төлөм тендемин болжолдоо (базалык сценарий)¹

2021-жылга болгон тышкы сектор боюнча күтүүлөр айкын мезгилдин маалыматтарын жана дүйнөдөгү эпидемиялык кырдаалдын начарлашынан жана эмдөөнүн жай темптеринен улам келип чыккан региондун экономикасынын өнүгүүсүнүн жаңыланган тенденцияларын эске алуу менен корректировкаланган. Айкын мезгилде тышкы экономикалык ишмердүүлүктү калыбына келтирүүнүн айрым белгилери байкалган. Бирок соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдүн жана Кыргызстандын экономикалары жай арым менен калыбына келтирилет деген болжолдоолор сакталууда, ушуга байланыштуу 2021-жылдын төлөм тендеминин көрсөткүчтөрүнүн болжолдоолору анчалык өзгөрбөгөн бойдон калууда.

2021-жылга күндөлүк эсептин тартыштыгын болжолдоо ИДӨгө карата 4,2 пайызды түзөт жана эмгек мигранттарынын акча которууларынан келип түшүүлөрдүн көбүрөөк өсүш арымын күтүүгө байланыштуу корректировкаланган.

Мындан тышкары, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн соода балансын болжолдоо боюнча жаңыртылган баалоолор көрсөткүчкө таасирин тийгизген, ага ылайык тартыштыктын кеңейиши буга чейин баалаганга караганда азыраак болот.

5.2.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

Экспорттун болжолу, буга чейинкидей эле, тышкы суроо-талапты калыбына келтирүү жөнүндө божомолдоолордун жана 2020-жылы чектөө чараларынын натыйжаларын четтетүү чаралары боюнча эл аралык сооданын башка тоскоолдуктарын төмөндөтүүдөн улам түзүлөт.

2021-жылга болжолдонуучу экспорттун көлөмү айкын мезгилдин маалыматтарына ылайык корректировкаланган, ушуга байланыштуу өсүш 3,7 пайызды түзгөн. Экспорт, калыптанып калган текстиль

¹ Болжолдоо Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен түзүлдү.

жана тигүү өндүрүшүнүн, айыл чарба товарларынын, ошондой эле реэкспорттук позициялардын эсебинен көбөйүшү күтүлөт. Ошону менен бирге, өлкөнүн ишканаларында алтынды казып алуунун болжолдуу төмөндөөсү өлкөнүн экспортуна терс салым кошот.

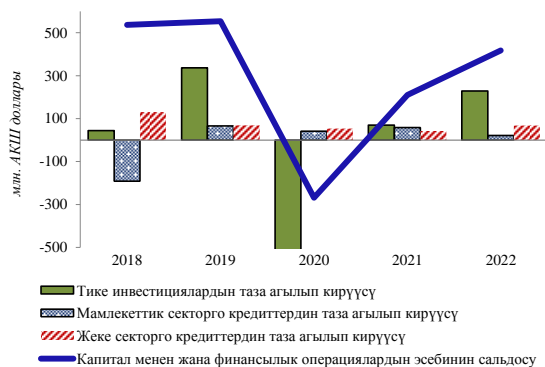
Улуттук банк 2021-жылга импорт көлөмү боюнча өз баасын төмөндөткөн, анткени өлкө экономикасы буга чейин болжолдогонго караганда кыйла жай арымда калыбына келүүдө, жана анын натыйжасында кыйла төмөн ички суроо-талапты топтоштурат.

Мындан тышкары, карантин чаралары чек ара пунктуларында өлкөгө жүктөрдү ташууда чек аралардын өткөрмө жөндөмдүүлүктөрүн чектейт. Ошентсе да, 2020-жылдагы төмөнкү база жана жылдын аягына карата жагдайдын жакшыруусу жөнүндө болжолдоолор импорттун 2020-жылдагы деңгээлден 22,5 пайызга жогору көрсөткүчкө өсүшүн күтүүнү шарттайт. Импорт негизинен, керектөө товарларынын жана орто аралыктагы товарлардын эсебинен көбөйүшү күтүлөт. Өлкөгө энергия продукцияларынын ташып жеткирилишинин өсүшү 32,1 пайыз деңгээлинде болору болжолдонууда. Башка товарлардын импорту, аналитиктердин баа берүүсү боюнча, 20,8 пайызга артат.

Эмгек мигранттарынын акча которуулары 2021-жылдын биринчи чейрегинде буга чейинки отчетто болжолдогонго караганда кыйла жогорку деңгээлде түптөлгөн. Анын натыйжасында жеке трансферттердин келип түшүүлөрүнүн көлөмү жогорулоо жагына кайра каралган. Жеке секторго трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн күтүлүүчү өсүшү баа берүү боюнча 5,9 пайызды түзөт, ошол эле учурда расмий трансферттердин келип түшүүлөрүнүн көлөмү 2020-жылга салыштырмалуу төмөн болору күтүлүүдө.

Вакцинациялоонун жай арымы жана айрым өлкөлөрдө эпидемиялык кырдаалдын төмөндөөсү өлкөгө туристтердин агылып кирүүсүн жана туристтик сектордун калыбына келүүсүнө тоскоолдук кылуучу басаңдатуучу факторлордон болуп калууда. Аны менен «кыдыруулар» статьясы боюнча кызмат көрсөтүүлөр экспорттунун көлөмүнүн төмөн болуусун шарттаган. Өз кезегинде, «транспорттук кызмат көрсөтүүлөр» статьясы жүргүнчүлөрдү жана жүктөрдү ташуунун жанданышынын таасири астында калыптанат.

5.2.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык эсеп боюнча болжолдуу маалыматтар
(млн АКШ доллары)

Коронавирус инфекциясы пандемиясынын жана 2020-жылдын аягында болуп өткөн саясий окуялардын натыйжасы капиталдын финансылык агылып кирүүсүнө 2021-жылы дагы терс таасирин көрсөтүүнү уланткан.

Тике инвестициялардын таза агылып кирүүсүнүн жай калыбына келүүсү болжолдонууда, жана финансылык эсеп боюнча капиталдын келип түшүүлөрүнүн негизги көлөмү башка инвестициялардын эсебинен камсыздалат. “Башка инвестициялар” статьясынын сальдосу мамлекеттик жана

жеке сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин таасири астында түзүлөт. Жеке сектордун буга чейин алынган кредиттеринин тейлөө көлөмү жеке чет өлкө инвестицияларынын орточо агылып келүүлөрүндө олуттуу деңгээлде сакталат.

Ушундай түрдө, төлөм теңдеминин сальдосу терс көрсөткүчкө түптөлөт, бул Улуттук банктын эл аралык камы тарабынан финансылык ажырымын каржылоону болжолдойт.

Коронавирус инфекциясы пандемиясынын жана 2020-жылдын аягында болуп өткөн саясий окуялардын натыйжасы капиталдын финансылык агылып кирүүсүнө 2021-жылы дагы терс таасирин көрсөтүүнү уланткан.

Тике инвестициялардын таза агылып кирүүсүнүн жандануусу жай болору болжолдонууда, жана финансылык эсеп боюнча капиталдын келип түшүүлөрүнүн негизги көлөмү башка инвестициялардын эсебинен камсыздалат. “Башка инвестициялар” статьясынын сальдосу мамлекеттик жана жеке сектордун чет өлкө милдеттенмелеринин таасири астында түзүлөт. Жеке сектордун буга чейин алынган кредиттеринин тейлөө көлөмү жеке чет өлкө инвестицияларынын орточо агылып келүүлөрүндө олуттуу деңгээлде сакталат.

Ушундай түрдө, төлөм теңдеминин сальдосу терс көрсөткүчтө түптөлөт, бул Улуттук банктын эл аралык камы тарабынан финансылык ажырымды каржылоону болжолдойт.

Экономиканы өнүктүрүүнүн кайра каралган баштапкы шарттары жана 2021-жылы төлөм теңдеминин көрсөткүчүнүн жаңыртылган болжолдоосу 2022-жылга тышкы сектордун көрсөткүчүнө баа берүүсүнө түзөтүү киргизүүчү мүнөздөгү өзгөртүүлөрдү киргизди. Күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгы 2022-жылы көбөйүүсүн улантып, ИДӨгө карата 5,8 пайызды түзөт. Көрсөткүчкө соода балансынын көбөйүп жаткан тартыштыгы, жеке трансферттердин агылып кирүүсү боюнча оң динамика жана акырындык менен эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдүн айрым түрлөрүнүн калыбына келүүсү таасирин тийгизет. Экономикалык жигердүүлүктүн калыбына келүү келечеги өлкөнүн товар жүгүртүлүшүнүн өсүшүн шарттайт. Тышкы суроо-талаптын күтүлүп жаткан өсүшүнүн негизинде калыптанып калган экспорттук позициялардан улам 10,4 пайыз деңгээлинде болору болжолдонууда. Өлкөнүн экономикасынын өсүшү жана калктын кирешесинин көбөйүшү, анын ичинде эмгек мигранттарынын акча которууларынын өсүш эсебинен импорттун 11,5 пайыз деңгээлинде өсүшү үчүн өбөлгө түзөт.

Ушундай түрдө, соода балансынын тартыштыгы 12,6 пайызга көбөйүшү күтүлүүдө. Эмгек мигранттарынын акча каражаттарынын күндөлүк трансферттеринин оң динамикасы 2021-жылдагы деңгээлден 3,4 пайызга жогору болору болжолдонууда.

2022-жылы капитал жана финансы операцияларынын туруктуу агылып кирүүлөрү күтүлүүдө, ал боюнча келип түшүүлөрдүн негизги бөлүгүн тике чет өлкө инвестициялары жана жеке секторго башка инвестициялар камсыз кылат. Мамлекеттик сектордун милдеттенмелери 2022-жылы дагы өсөт. Буга чейин алынган ссудалардын жана насыяларды тейлөөнүн өсүш тенденциясы сакталат.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин 2021-2022-жылдарга иштелип чыккан болжолдоосунда төмөнкү тобокелдиктер сакталат:

- дүйнөдө коронавирус эпидемиясына жана өлкөдөгү саясий кырдаалга байланыштуу белгисиздик;
- «Кумтөр» алтын кенин казып алууга жана башка баалуу металлдар кенин казып алуу жерлерине байланыштуу тобокелдиктер;
- мунай менен алтынга дүйнөлүк баалардын волатилдүүлүгү;
- соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык абалдын начарлашы;
- соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн алмашуу курсунун волатилдүүлүгү;
- мамлекеттик жана жеке секторлордун карыздарынын өсүшү.

1-тиркеме. Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр

(Эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек ичинде)

Көрсөткүчтүн аталышы	Өлчөө бирлиги	2019				2020				2021
		I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.
1. Сууро-галан жана сунуш¹ (эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, реалдуу өсүш арымы)										
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	111 636,3	134 036,0	175 516,0	197 914,4	117 073,2	124 716,3	173 357,9	183 197,1	118 362,0
ИДӨ	%	5,3	8,5	4,2	1,8	2,0	-12,0	-7,2	-13,6	-9,4
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨ	%	1,7	4,5	3,4	5,9	1,4	-14,3	-7,6	-12,3	-4,5
Ички керектөө	%	0,4	1,4	0,8	0,4	3,7	-24,0	-12,1	-2,3	
Инвестициялар	%	-10,3	6,5	29,7	7,8	-23,7	-33,1	-16,9	-22,5	
Таза экспорт	%	-17,7	-1,1	2,0	9,3	-16,3	-74,0	-26,8	1,2	
<i>ИДӨнүн өндүрүшү:</i>										
Айыл чарба	%	0,6	4,3	1,3	4,7	1,3	0,8	1,0	1,4	0,9
Өнөр жай	%	15,0	25,5	10,5	-13,7	3,8	-3,2	-8,8	-18,9	-17,9
Курулуш	%	3,0	7,1	12,1	13,2	-2,5	-12,7	-5,7	-25,6	-19,8
Кызмат көрсөтүү	%	1,7	3,5	2,0	4,7	1,7	-17,9	-10,8	-10,6	-5,5
анын ичинде соода жүргүзүү	%	4,3	4,9	5,0	7,7	3,4	-31,2	-16,0	-15,4	-12,1
2. Баалар²										
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	99,7	100,2	101,9	102,8	104,4	107,2	105,3	108,4	110,3
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык	%	99,3	100,9	102,3	103,1	105,9	105,8	105,4	109,7	110,2
Базалык КБИ	%	101,0	100,8	101,2	102,2	103,5	105,8	105,3	108,1	110,1
<i>КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча:</i>										
Азык-түлүк товарлары	%	97,1	99,7	103,5	105,3	108,1	113,4	109,7	115,4	117,9
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	101,1	99,8	100,4	100,4	100,9	102,1	101,6	102,0	103,7
Алкоголдук ичимдиктер, тамеки	%	104,7	104,0	103,8	103,5	104,2	105,3	105,7	106,3	106,0
Тейлөө	%	101,3	99,9	99,8	100,3	101,0	101,0	100,0	102,3	103,3
<i>КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо:</i>										
Акциздик товарлар	%	104,5	102,9	102,2	101,8	103,1	103,3	102,8	103,4	102,1
Жөнгө салынуучу баа	%	100,9	100,8	100,9	101,5	102,7	102,7	102,8	102,8	102,7
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	101,2	99,8	100,3	100,5	100,8	101,9	101,3	102,6	101,0
3. Тышкы сектор³ (ИДӨ карата пайыздарда)										
Соода балансы	ИДӨгө карата %	-34,3	-32,2	-30,7	-29,6	-27,5	-22,3	-18,3	-18,4	-19,3
Күндөлүк операциялар эсеби	ИДӨгө карата %	-9,7	-9,5	-9,7	-12,1	-9,0	-4,1	0,4	4,3	3,8
Товарлар жана кызмат көрс. экспорт	ИДӨгө карата %	34,4	34,5	35,8	35,2	34,6	34,3	33,4	31,7	32,2
Товарлар жана кызмат көрс. импорт	ИДӨгө карата %	69,8	67,3	66,4	64,1	61,4	56,4	53,1	52,3	54,1
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)										
	сом	69,8496	69,4928	69,7039	69,6439	80,8100	75,9887	79,6000	82,6498	84,7792
5. Монетардык сектор										
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	4,50	4,25	4,25	4,25	5,00	5,00	5,00	5,00	5,50
"Овернай" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	1,50	1,75	2,00	2,00	2,75	2,75	2,75	2,75	3,25
"Овернай" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	6,00	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	5,75	6,00
Банктар аралык кредит рынокундагы орточо алынган пайыздык чендер, чейрек ичинде	%	2,26	3,02	3,26	3,50	3,55	3,85	3,79	3,79	4,15
<i>анын ичинде:</i>										
РЕПО бүтүмдөрү боюнча	%	2,25	3,02	3,27	3,50	3,55	3,85	3,97	3,84	4,15
улуттук валютада кредиттер боюнча	%	2,30	2,30	-	-	-	-	-	-	-
чет өлкө валютасында кредиттер боюнча	%	3,50	2,88	3,36	-	-	-	2,50	2,50	-
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	3,67	3,59	3,79	3,76	3,97	3,95	3,95	4,01	4,50
14 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	-	-	-	3,78	4,15	4,32	4,20	4,50	5,03
28 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	3,93	4,18	4,10	4,00	4,31	4,52	4,37	4,62	5,15
91 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	4,48	4,20	4,25	4,23	4,48	4,65	4,70	4,70	5,45
182 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	4,50	-	-	-	-	-	-	-	-
Акча базасы	%	6,0	13,0	14,3	11,0	13,6	24,1	28,3	24,8	24,2
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	5,2	11,1	12,7	13,2	14,9	26,9	31,7	29,3	23,7
Акча топтому (M1)	%	5,2	9,6	13,9	14,8	14,0	24,4	28,4	24,7	22,9
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	10,3	13,2	17,4	17,6	15,9	23,1	24,9	20,5	18,9
Акча массасы (M2X)	%	5,5	8,8	14,7	12,8	16,7	21,7	21,0	23,9	18,6

¹ Улуттук Статистика Комитетинин маалыматы боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук Банктын эсептик көрсөткүчтөрү

² Булагы: Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

³ ИДӨгө карата катыш акыркы төрт чейректи камтыган өзгөрүлмө жылдык маалыматтардын негизинде эсептелген. I- чейректин алдын ала алынган маалыматтары.

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук, тышкы факторлор жана административдик белгиленген тарифтер менен шартталган товарларга баанын өсүшү алынып салынат

Мамлекеттик казына векселдери (МКВ) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги МКВ эмитенти болуп саналат. МКВ Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын жайгаштырылат. Аукциондорго тике катышуучулар катышуу укугуна ээ. Юридикалык жактар сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВ ээсинен боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВ рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВнын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга өз жумуш ордуларынан МКВны сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары (МКО) – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) менен, ошондой эле жүгүртүү мөөнөтү бир жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздары. Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги МКО эмитенти болуп саналат. Улуттук банк МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча башкы агент болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акча боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкаркы нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттери.

M2X акча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредит мекемелеринин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансылык корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасында камтылган милдеттенмелерди чыгарышат.

Долларлашуу – өзүнүн улуттук валютасына ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө АКШ долларынын кеңири колдонулушу.

Инфляция - белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн

негизинде өлчөнөт. Кыргыз Республикасында инфляция деңгээлин мүнөздөгөн көрсөткүч болуп керектөө баа индекси саналат.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо маанисин түшүндүрөт. Анда кароого алынып жаткан өлкөдө орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчү тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырылат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизделген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган, орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган реалдуу алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Core CPI индекси – бул азык-түлүк товарларына, электр энергиясына, газга жана отундун башка түрлөрүнө карата наркты эске алуусуз баалар.

Ноталар – бул Улуттук банк тарабынан жүгүртүүгө чыгарылган дисконттук баалуу кагаздар. Улуттук банктын Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин чечими боюнча, ноталар 7 күндөн 364 күнгө чейинки мөөнөткө чыгарылат. Ноталар боюнча максималдуу кирешелүүлүк аукцион өткөрүлгөн күнгө карата аныкталган эсептик ченге барабар өлчөмдө белгиленет.

Репо шарттарындагы операция – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеминин сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет өлкөлөргө төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Соода балансынын сальдосу – экспорт жана импорт наркы ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белгиленген пайыздык ченди билдирет жана экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо базалык багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүмү
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
КММ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕС	Европа бирлиги
КБИ	керектөө баа индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
МБКР	Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу
ЭВФ	Эл аралык валюта фонду
КР УЭМ	Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлиги
МЭА	Эл аралык энергетикалык агенттик
НБРК	Казакстан Республикасынын Улуттук банкы
КНС	кошумча нарк салыгы
УСК	Улуттук статистика комитети
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК +	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РА	Армян Республикасы
РБ	Беларусь Республикасы
РК	Казакстан Республикасы
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОб	Экспортёр өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы
ЦБРФ	Россия Федерациясынын Борбордук банкы
ЧС	Өзгөчө кырдаал
ЧП	Өзгөчө абал
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organization of the United Nations
COVID-19	коронавирус инфекциясы 2019-nCoV (COrona VIRus Disease 2019)